Aylık Gençlik Haber-Yorum Dergisi

demokrat arkadaş

400 TL (KDV Dahil)

Kasım-Aralık 1987, Sayı 2

Nikaragua artık gülüyor
Öğrenci gençlik haberleri

Yeni döneme girerken

Akademik-demokratik mücadele ve birlik

Harçlar, fonlar, karanlıkta kalanlar

II. Meşrutiyet dönemi gençlik örgütlenmeleri

Seçim öncesi bazı gözlemler

Dünya borsalarında ne oldu?

İnsan Hakları

Marxizme nasıl bakmalı ?

İçindekiler

Sahibi-Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: H. Haluk SAĞKAL
Adres: Ticarethane Çıkmazı Uğur Han 15/2 Cağaoğlu/ISTANBUL
Basıldığı Yer: MAPSAN 526 63 04
Yurtiçi Abone: 6 Aylık: 2.000 TL./Yıllık: 4.000 TL.
Yurtdışı Abone: 30 DM
Dağıtım:

Bu sayıda

Dergimizin bu sayısının genel görünümüne geçmeden önce ilk sayımıza değinelim... Her yayının ilk sayısında görülen acemilikler Demokrat Arkadaş'ta da yaşandı. Dergimiz olumlu olumsuz pek çok eleştiri aldı. Olumlu eleştirileri bir kenara bırakalım. Bizce asıl önemli olan olumsuz eleştiriler. Bunları kısaca aktaralım.

İlk eleştiri 'ÇIKARKEN' yazımıza ilişkindi, Dev-Genç geleneğini sahiplenmemiz bazılarınca hoş karşılanmadı ve bu geleneğin zaten sahipleri var denildi. Bize kalırsa kimin hangi geleneği sahiplenip sahiplenmediği tamamen kendisini ilgilendiren bir sorundur. Olaya 'Büyük babanın mirası' mantığı ile bakmıyoruz. Kaldı ki her düşüncenin mihenk taşı mücadele pratiğidir.

İlk sayımıza yönelik bir diğer eleştiri de dergide, gençlikle doğrudan ilgili konulara az yer verildiği şeklinde idi. bu eleştiriye katılmamak mümkün değil. Bundan sonraki sayılarda doğrudan gençliği merkezine alan konulara daha fazla yer vermeye çalışacağız. Ancak bu Türkiye'de ve dünyada olup bitenleri atlayacağız anlamında değil. Öne çıkan ya da çıkarılması gereken her türlü siyasal, sosyal ve iktisadi konuda düşüncelerimizi ifade etmeye çalışacağız.

Yoğun bir diğer eleştiri de derginin kapağının zayıf olduğuydu. Aslında bu konuda estetik anlayışı incelmiş bir arkadaşın azizliğine uğradık. Bu sayıda sanırız biraz daha iyi oldu.

Dergimizi her ayın 15'inde çıkarmayı düşünüyorduk. Ancak çeşitli nedenlerle (Öğrenci olmamız, vizeler, en önemlisi para sorunu vb.) bu sayımız biraz gecikti. Gecikmeden dolayı özür diliyor yeni gecikmeler olmaması için yardımlarınızı bekliyoruz.

Bu sayıda konuları seçerken gençlik ağırlıklı olmayı amaçladık. Öğrenci gençliğin Akademik-demokratik mücadelesine ilişkin yazı ve haberlere yer verirken yurdumuzun gündemini işgal eden Seçimler üzerine gözlemlerimizi de aktardık. İlk sayıdaki önemli eksikliklerimizden olan kültür ve sanat konularını canlandırmaya çalıştık. Nikaragua'da Devrim sonrası eğitim kültür ve sanat politikalarına ağırlık veren bir yazıya yer verdik. İlerde sosyalist ülkelerde devrim sonrası değişimleri ele alan yazılarımızı sürdürmeye çalışacağız. Birinci sayıda ilkini yayınladığımız Osmanlıdan Cumhuriyete Gençlik Hareketleri devam ediyor. Dünyada çokça söz edilen borsa krizi konusunda bir çok arkadaşın soru işaretlerini ortadan kaldırmaya yardımcı olacak bir yazıda bu sayıda yer alıyor.

Sendikacı ve işçilerle yapılan görüşmeler, demokratik kitle örgütlerinin çalışma ve kampanyaları, Yunanistan'da Politeknik direnişi bu sayıda yer verdiğimiz konulardan.

Ayrıca yaşamı tüm demokratların desteğine bağlı olan Aysel Zehir için yardım kampanyasını desteklemeye çağırıyoruz.

görüşmek dileğiyle

demokrat arkadaş

YENİ DÖNEME GİRERKEN...

Üniversitelerde yeni öğretim yılı başladı. Yeni dönemde yine eski sorunlarla karşı karşıyayız. Yine nereye gittiğini kimsenin söyleyemediği harçlar ödeyeceğiz (en azından ödemeyeceğimiz güne kadar ödeyeceğiz!), tartışma ortamından uzat, kalabalık anfilerde, sınıflarda sözde eğitim yapacağız. Birkaç gün sonra vizeler başlayacak, yani o bitmek tükenmek bilmeyen koşturma... Sorunlarımızı aktarmak istediğimiz "yetkilileri" muhtemelen yerlerinde bulamayacağız. Görüşme imkanı bulduklarımızın birçoğu belki de bizi dinlemeyecek. yine atılma korkusu yaşayacağız bir kâbus gibi... Barınma sorunu bu yıl daha da artacak vb. Kısacası üniversitelerimizde yaşanan sorunlar saymakla bitmeyecek.

Bugün yaşanan bütün bu sorunların aşılması için örgütlü mücadeleden başka bir seçenek görünmüyor. Buna rağmen geçtiğimiz dönemde, örgütlü mücadelenin ilk adımı olan öğrenci derneklerinin kuruluş çalışmalarında yeterli düzeye ulaşamadı. Esasen bu sorunun tartışılacak bir yanı da yok. Çünkü yapılacak iş belli.: En kısa zamanda dernekleşme çalışmalarının sonuca ulaştırılması. Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz konu, dernekleşmekten öte, içinde bulunduğumuz dönemde öğrenci gençlik hareketinin hangi alanlarda yoğunlaşacağıdır.

Bilindiği gibi üniversite yetkilileri, dernek faaliyetlerinin öğrencilerin sayıca çok az bir kesimi tarafından yürütüldüğünü sık sık ifade ediyorlar. Bu yaklaşımın gerisinde yatan asıl neden öğrenci derneklerinin kamuoyu üzerinde belli bir etki yaratmasını engelleme ve biranlamda önemsiz gösterme çabasıdır. Fakat yetkililerin niyetlerinin şöyle ya da böyle olması bu konuda söylenenlerin ille de gerçek dışı olduğunu düşünmemezi gerektirmiyor. Sanırız, dernek faaliyetlerinin az çok içinde yer alan aklı başında her arkadaş, durumun söylenenden pek farklı olmadığının farkındadır. Yani bugün dernek çalışmalarına az sayıda insan katılmaktadır ve (belki bir-iki istisna dışında) geniş öğrenci kitlesi ile asla ihmal edilmemesi gereken ilişkiler henüz kurulmamaşıtır. Hemen belirtelim ki, bizce bugün akademik mücadelenin gündemindeki en önemli sorunlardan biri de budur. Geniş öğrenci kitlesi ile dernekler arasındaki bu "mesafe"nin giderilebilmesi için öncelikle sorunun nedenlerini doğru tesbit etmemiz gerekiyor.

Sık sık söylenir: 1980 sonrası Türkiye toplumu hızlı bir apolitikleşme sürecine girdi. Bu dönemde devletin yeni yöneticileri, ülkenin içine düştüğü bunalımdan "politika"yı sorumlu tuttular. Aslında onların söylemek istediği şuydu: politikayı politikacılar yapar. (Hani şu bildiğimiz silindir şapkalı, frakl ve haylı kilolu politikacılar). Ama 1980 öncesinde, politikayla ilgilenmemesi gereken kesimler, yani işçiler, köylüler, memurlar, üniversite öğrencileri sendikalarıyla, kooperatifleriyle, dernekleriyle politika yapmaya başladılar. Kısaca "halk plajlara dolunca vatandaş denize giremedi". 12 Eylül rejimi malum yöntemlerle halkı politikanın dışına sürükledi. Emekçilere ve emekten yana olanlara politikanın ne kadar 'tehlikeli' bir iş olduğunu kendi yönemleriyle anlattı. Askeri yöntemin ardından gelen ANAP iktidarı da aynı 'apolitikleştirme politikasını' sürdürdü. Bu süreç boyunca, toplumu politikanın dışına iten fiili ve ideolojik saldırı en fazla gençliği etkiledi. 1980'li yılların gençliği, "aşırı akımlar", "kökü dışarda ideolojiler", "anarşist ve teröristler" vb. ürkütücü ve içi boş kavramların kol gezdiği bir ülkede 'genç' olmanın talihsizliğini yaşadılar.

Gençliğe yönelik bir tür 'duyarsızlaştırma' politikası bugün de sürüyor. Öğrencilern çeşitli akademik talepleri kuşkuyla karşılanarak polisiye önlemlerle bastırılmaya çalışılıyor. Gelişen demokratik öğrenci hareketi, bir kısım basın tarafından olduğundan farklı biçimde, anarşik eylemler gibi gösteriliyor. Bugün üniversetelerde okuyan öğrencilerin bütün bunlardan etkilenmemelerini beklemek fazla iyimserlik olur. Sonuç olarak kabul etmemiz gerekiyor ki, öğrencilerin büyük bir bölümü bugün derneklere ve dernek faaliyetlerine karşı belli bir çekingenlik içindedirler. Öyleyse önümüzdeki sorun, geniş öğrenci kitlesini kendi örgütlerine sahip çıkacakları ve akademik-demokratik haklarını savunacakları bir konuma getirmektir.

Kitleselleşmeye dönük politikaların hangi zeminde gelişeceği, yani nelerin yapılması gerektiği, öğrenci gençliğin önemli bir bölümünün demokratik faaliyetlerden uzak kalmasının nedenlerinden ayrı olarak düşünülemez. Bu konuda nelerin yapılması gerektiğinden önce, nelerin yapılmaması gerektiğine değinmemiz sanırız (iyiniyetinden şüphe etmediğimiz) birçok arkadaş için yararlı olacaktır.

Kitleselleşme, üniversite çevrelerindeki öğrenci kahvelerinde 'sol muhabbetlerle' sağlanamaz. Buralarda ancak vakit öldürülür. Kitleselleşme, dar grupçuluğun yol açtığı kısır kulis faaliyetleriyle de sağlanamaz. Öte yandan koşulları hesaba katmayan 'eylem anlayışı' sadece öğrenci gençlik hareketinin daralmasına yol açacaktır. 'Eylem'in başarısı beraberinde getirdiği sonuçlarla ölçülür. En aktif, en radikal eylem her zaman en başarılı eylem değildir. Kitleselleşme sorunu olanlar, egemen kılacakları hareket tarzını genel öğrenci kitlesinin konumu ve yapısını ihmal etmeden belirlemek zorundadırlar. Bilinmesi gereken önemli bir nokta daha var: Hemen herkesin geç geldiği ve bir türlü bitmek bilmeyen 'ilkeler' tartışmasıyla birer "vakit kaybetme toplantıları"na dönen, üstelik bugünlerde sayısı hayli çoğalan platformların (en azından bu halleriyle) geniş ve güçlü bir öğrenci hareketi oluşmasında ciddi bir katkısı olmayacaktır. Yapılması gereken ilke tartışmalarını bir an önce sonuçlandırmak ve pratik açısından en önemli sorun olan program çalışmasını hızlandırmaktır.

Bizce güçlü bir öğrenci hareketini oluşturabilmenin yolu doğrudan öğrenci kitlesine gitmekten geçmektedir. Ancak öncelikle yapılması gereken öğrenci derneklerini kimi çevrelerin göstermeye çalıştığı gibi "tehlikeli yerler" olmadığının insanlara anlatılmasıdır. Bu da öğrencilerin arasında hayli yaygın olan çekingenlik ve tereddütün yokedilebileceği faaliyetlere ağırlık verilerek gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde yoğunlaşması gereken alanlar, özellikle kitlenin en geniş şekilde katılacağı sosyal ve kültürel etkinlikler olmalıdır. Burada altı çizilmesi gereken nokta, panel, konferans, yayın faaliyeti, sanatsal etkinlik vb. çalışmalar içine elden geldiği ölçüde çok insanın pasif birer izleyici konumundan çıkarılıp doğrudan katılımının sağlanmasıdır.

Demokratik öğrenci hareketi için bugün en ciddi tehlike, kendi kitlesinin dışına düşmektir. Böyle bir tehlikenin aşılmasının biricik yolu ise demokratik işleyiş mekanizmalarının oluşturulmasıdır. İnsanlar kendi düşüncelerinin dikkate alınmadığı, önemsenmediği oluşumlar içinde (haklı olarak) yer almak istemeyeceklerdir. Öğrenci dernekleri birer Demokratik Kitle Örgütü olarak görülüyor ise, bu yapılanmaların çeşitli eğilimlerin tek sesli etkinliklerini egemen kılma ortamları olmaktan kurtarılması gerekiyor. Öğrenci Dernekleri, geniş öğrenci kitlesi 'bizim derneğimiz' dediği gün gerçek birer demokratik kitle örgütü olacaktır.

demokrat arkadaş

Doğramacı usulü eğitim
VER PARAYI AL DİPLOMAYI

YÖK Başkanı Doğramacı'nın ünlü BİLKENT Üniversitesinin adı çarpıcı. Parası olana giriş de çok kolay. Topu topu 2 milyon 900 bin TL. ödeyeceksiniz. Üstelik ödemede kolaylık: İki taksit olarak, biri Eylül'de kayıt sırasında, ikincisi Şubat'ta.

Belki görmemişsinizdir ama parlak kağıda basan PUAN adlı bir dergide, bir profesyonel (yani muhtemelen paralı) tanıtım yazısı ile Doğramacı'nın Üniversitesi övülüyor. Ama överken ölçü kaçırılmış:''USA patentli bir bilim adamı fabrikası'' olarak nitelendirilen BİLKENT'in bırakın bilim adamı üretmeyi, eğitimi nasıl yaptıracağı bir sorun. 15 Ekim'de açılacak İngilizce Hazırlık Okulunun açılışı önce 2 Kasım'a ertelendi. Sonra 9 Kasım'a, en sonunda 16 Kasım'a... 16 Kasım gelince ne mi olacak? O henüz belli değil. Yurt için yalnız yatak ücreti olarak ayda 100.000 TL. ödeyenler, okul açılmadığı için yurda alınmıyor. Melih AŞIK ''AÇIK PENCERE''sinde **''Doğramacı dolandırıyor mu?''** diye başlık attı.

İNGİLİZCE OKUTMANLARI ALINACAKTIR
BİLKENT ÜNİVERSİTESİ YABANCI DİLLER HAZIRLIK OKULU
için, İngilizce Okutmanları alınaca[k]
GEREKLİ ŞART:
Üniversitelerin İngiliz Dili ve Ede[biyatı] Amerikan Dili ve Edebiyatı, İng[iliz Dili] Eğitimi ve Dilbilim Bölümleri [mezunu] olmak.
Adayların adres ve telefon numaralarını belirten fotoğraflı bir dilekçe ve son iki yıl not ortalamalarını gösteren transkriptleri ile aşağıdaki adrese başvurmaları gerekmektedir.
Sınavlar, 22 Eylül 1987 (Yazılı) ve 24 Eylül 1987 (Mülakat) tarihlerinde yapılacaktır.
BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
Yabancı Diller Hazırlık Okulu
P.K. 8 06572 Maltepe / Ankara
TEL: 266 40 40/1311 veya 1307.

USA patentli bilim adamı fabrikası
BİLKENT

Peki, niye açılmıyor BİLKENT?

Çünkü ''bilim fabrikasının'' henüz makinaları takılmamış. İngilizce okutmanından ders kitaplarına kadar henüz yeterli kadro bulunmamış.

Bu ne biçim USA patenti mi? Bu ''Alaturka USA Patenti''. BİLKENT'te USA Patentli ilkeler şunlar:

1. Bol paralıların kolayca girebileceği bir üniversite kurmak.

2. Bu üniversiteye ün kazandırmak ve yalnız parasının gücüyle okuyabilenlere ''iyi eğitim görmüş'' havası verebilmek için ülkenin seçkin çocuklarına burs vererek onları devşirmek. (Daha Üniversite Sınav Sonuçları açıklanmadan çok iyi puan alanlara BİLKENT, sınav sonucu bildiren bir mektupla burs önerdi.)

Ancak, USA'da bile bu ilkeler bırakılmış sayılır. Şimdi orada,3 lise mezununden 2'si üniversiteye girebiliyor. Bilim adamı yetiştirmek de adı belli birkaç üniversitenin tekelinde olmaktan çıkmış durumda.

Aslında ''bilim adamı yetiştirme'' anlayışı sakat bir anlayış. Bilim, ona elverişli ortam ve kurumlaşma olursa yapılabilir. Bilim adamı ancak böyle bir ortamda yetişir. BİLKENT'in yöntemi ''saksıda'' bilim adamı yetiştirip onu kullanacak ülkelere yollamaya yarar. Kısacası, beyin göçünün kurumsallaştırılması...

Bir İmza Kampanyasının Düşündürdükleri

Ankara'da 7 Kasım tarihinde, çeşitli fakültelerden öğrenciler tarafından meclise verilmek üzere imzaya açılan bir dilekçede YÖK'ün anti-demokratik uygulamalarından sadece biri olan Harçların kaldırılması isteniyor.

Bu dilekçenin imzaya açılmasıyla birlikte gazetelerde yer alan heberde özellikle vurgulanan bir nokta dikkat çekici ve bir o kadarda ibret vericidir. Haberde bu kampanyanın öğrenci dernekleri dışında başlatıldığının altı çizilmektedir. Öne sürülen istemlere katılıyor olmakla birlikte katılmadığımız ve üzerinde önemle durulması gerektiğine inandığımız yan, kampanyanın öğrenci dernekleri atlanarak, başlatılması ve bunun kampanyayı başalatanlar tarafından özellikle vurgulanıyor olmasıdır. Karşı çıkışımızın nedeni örgütlülüğe olan inancımızdır. Öğrenci derneklerinin yaşama savaşı verdikleri bu zor dönemde böylesi, örgütsüzlüğe hizmet eden işler, öne sürülen talep ne kadar haklı olsa da demokratik öğrenci hareketine zarar verici niteliktedir.

Örgütlü yapıların kurulup yaşatılması demokrat insanların vazgeçilmez görevidir. Bu görevi sürdürmenin en iyi yolu bu yapıların iş üretmesini sağlamakla olur.

Öğrenci dernekleri mevcut koşulları itibariyle zayıf ve sorunlarla dolu olablirler. Fakat böyle olmaları onlar zorlanmadan, onların dışında, onların meşruluğunu zedeleyecek biçimde iş yapmayı gerektirmez. Yapılması gereken onlara canlılık kazandırmak olmalıdır.

Bu kampanyayı başlatanlar tüm sorunların olduğu gibi öğrenci sorunlarının da çözüm yolunun örgütlü yapılardan geçtiğini ve bu inancın egemen kılınması gerektiğini bilmeliler. Yine bu insanların öğrenci derneklerini kitleler gözünde meşrulaştırmak gibi acil bir sorunları olduğundan haberlerinin olduğunu sanıyoruz. Bu düşüncemizde yanılmıyorsak örgütsüzlüğe hizmet eden bu yanlış tavır niye?

arkadaş

Cerrahpaşa'da oturma eylemi

Fakülte öğrencileri, 20 Ekim 1987 tarihinde dekanlık önünde oturma eylemi yaptılar. Öğrenciler, eylemlerinin amacının atılmaları protesto etmek olduğunu belirttiler. Yönetmeliğin değişmesiyle ders geçme kuralının kaldırılarak yerine sınıf geçme yönteminin getirildiğini; öğrenimleri boyunca yaptıkları stajların sayısının da 5'ten 3'e indirildiğini bildiren öğrenciler atılmalar sorununa çözüm istediler.

Cerrahpaşa Tıp'ta geçtiğimiz öğretim yılından bu yana 400 öğrencinin kaydı silinmişti.

ASİSTANLARDAN DA TEPKİ

Çeşitli üniversitelerde öğrencilerin atılmalara, harçlara, vizelere karşı tepkileri sürerken bunlara asistanların tepkileri de eklendi. İ.Ü. İktisat Fakültesi'nde görevli 15 asistan sınav sistemi ve kararalma mekanizmasına ilişkin şikayetlerini toplu olarak Dekana ilettiler. Asistanlar ders ve sınav programları düzenlenirken kendilerinin görüşlerinin de alınmasını istediler.

İ.Ü. İktisat Fakültesi öğrenci derneği temsilcileri de günde 3-4 sınava girmelerine neden olan vize haftası uygulamasının kaldırılması için dekana başvurdular.

DERNEKLER BASIN TOPLANTISI YAPTI

İstanbul öğrenci dernekleri 7 Kasım 87 günü İstanbul reklam sitesinde ortak bir basın toplantısı düzenlediler. Çeşitli üniversitelerden çok sayıda öğrencinin de izlediği basın toplantısında ilk konuşmacı İTÜ İşletme Fakültesi öğrenci derneğinden İsmail Bektaş özetle şunları söyledi: "Yeni öğretim döneminde de Harçlar, Atılmalar, Vizeler vb. sorunlar yine gündemdedir. YÖK sayesinde Üniversiteler bilimsel eğitim'den gittikçe uzaklaşmış, sınav sistemi, cezalandırmaya dönüşmüştür. Yıpranan YÖK yerine getirilmek istenen Mütevelli Heyeti aldatmacadan başka bir şey değildir. İstanbul Öğrenci dernekleri olarak mevcut sorunlara ve YÖK'e karşı ortak bir kampanya başlatıyoruz. Kampanya çerçevesinde, Meclise verilmek üzere herkese açık imza toplanacak, paneller yapılacak, bildiri dağıtılacak ve Miting düzenlenecektir. Yapılmasını düşündüğümüz panellerden ilki için başvuru yapılmış, ancak izin alınamamıştır. Yeni başvurularda bulunacağız."

Diğer konuşmacı Elektrik-Elektronik Mühendisliği Fakültesi öğrenci derneğinden Turan Dolu, imzaya açılan dilekçe metnini basına ve öğrencilere okuyarak açıklamalarda bulundu. Konuşmasında Mütevelli Heyetine de değinen T. Dolu Sistemi Yerel YÖK'ler olarak değerlendirdi.

Yaklaşık bir buçuk saat süren basın toplantısı Meclise verilmek üzere hazırlanan Atılmalara, Vizelere, Harçlara son verilmesini ve YÖK'ün kaldırılmasını isteyen dilekçenin imzaya açılmasıyla sona erdi.

ATILMALARA TEPKİ

Rektör dilekçeyi kabul etmedi

İstanbul Üniversitesine bağlı çeşitli fakültelerden öğrencilerden oluşan 200 kişilik bir grup başta atılmalar olmak üzere çeşitli sorunları içeren bir dilekçeyi 11 Kasım 87 günü Rektör'e vermek üzere, Rektörlüğün önünde toplandılar. Rektör'ün bütün öğrencilerle görüşemeyeceğini üç kişinin gönderilmesini istemesi üzerine, üç öğrenci ve Beyazıt Karakolunda görevli bir polis memuru rektör Cemi Demiroğlu'nun odasına girer. Rektör öğrenci temsicilerinin dilekçelerini kendisinin alamayacağını bildirir. Bunun üzerine öğrenciler, koridorda 20 dakika süre ile yerde otururlar. YÖK'e Hayır, Rektör İstifa sloganları atarak koridorlardan çıkan öğrenciler, binanın dışında Rektör'ün tutumunu protesto amacıyla dilekçeleri yaktılar.

Dilekçede sorunların çözümü doğrultusunda talepler şu şekilde özetleniyor.

— Atılan tüm öğrencileri tapsayan ve ders sayısına bakılmaksızın bir öğrenci affının çıkarılması
— Tek dersten atılan öğrenciler için en kısa sürede sınav hakkının verilmesi
— Önümüzdeki öğrenim yılında atılmaların durdurulması
— Sınıf geçme yerine ders geçme uygulamasının getirilmesi (İstanbul Üniversitesinde bazı Fakültelerde ders geçme bazılarında ise sınıf geçme yöntemi uygulanmaktadır — Demokrat Arkadaş)

Öğrenci Sorunları Karikatür Yarışması

istanbul üniversitesi iktisat fakültesi öğrenci derneği

İFÖD Karikatür Yarışması

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği (İFÖD), "Öğrenci Sorunları" konulu karikatür yarışması düzenliyor. Son katılma tarihinin 3 Ocak 1988 olduğu yarışma "YÖK Üyeleri dışında" herkes açık. Yarışmanın amacının, "yarışmak değil, üretmek olduğu" ifade ediliyor. Yarışmanın jüri üyeleri, Tan Oral, Kamil Masaracı, İsmail Gülgeç, Erdoğan Bozok ve Tahsin Berk'den (İFÖD) oluşuyor. Eserlerin gönderileceği adres:

Mehmet Şükrü Güzel, Üniversite PTT Md. Postrestans Servisi, 34451 Beyazıt-İSTANBUL

Dicle Üniversitesi'nde yemek boykotu

Dicle Üniversitesi'nde öğrenciler, yemeklerin kalitesinin düşük olmasını ve aylık yemek parasının peşin alınmasını protesto amacıyla yemek boykotu yaptılar. Aylık kart uygulamasıyla, kalitesiz olan yemeklerin öğrencilere zorunlu olarak verilmesi öğrencilerin tepkisine neden oldu. Öğrencilerin bir bölümü tepkilerini kar (yemek kartı) almayarak, bir bölümü de üniversitenin bahçesinde yemek pişirerek gösterdiler. Üniversite bahçesinde pişirilen yemekler daha büyük bir coşkuyla yenildi.

Dicle Üniversitesi'nde 3 bin kişilik camii inşaatıyla aynı günlerde yemek paralarının peşin alınması ise dikkate değer. Camiinin finansmanı ile, yemek paralarının aylık peşin ödenmesi zorunluluğu arasındaki zamanlamaya dikkat çeken öğrenciler uygulamanın sona erdirilmesini istedikleri ni belirtiyorlar.

Gelişmeler karşısında öğrencilerin sessiz kalması kul ve çevresindeki polis sayısında artışa neden oldu. Polisin baskılarının arttığını, herzamankinden daha fazla polisin okul çevresinde görünmeye başladığını söyleyen öğrenciler "polis-idareişbirliğinin" sona erdirilmesini istediler.

Üniversite gençliğinin kanayan yarası yurtlar

KIŞLA DİSİPLİNİNE SON

Baskıcı yüksek öğrenim sisteminin bir parçası da öğrenci yurtlarındaki uygulamalardır.. Yeni bir öğrenim döneminin başlamasıyla birlikte öğrenci yurtlarındaki sorunlar yeniden gündeme geldi. Öğrencilerin her fırsatta sindirilmeye ve baskı altına alınmaya çalışıldığı öğrenci yurtları, insanca yaşam koşullarından oldukça uzaktır. 1980'den günümüze kadar Yurt-Kur'a bağlı öğrenci yurtlarını "yarı-açık cezaevi" olarak gören egemen düşünce, buna denk düşen politikalar üretmektedir. Yurt yönetmelikleri yasaklar manzumesine dönüştürülmüştür.

İki yılda bir yapılan öğrenci temsilciliği seçimleri de göstermeliktir. yapılan temsilcilik secimleri yönetmeliklerde belirtilen belli bir formalitenin tamamlanmasından başka bir anlam ifade etmemektedir. Gençliğin örgütlü gücünden korkan egemen düşünce, onun yurtlarda örgütlenmesini engellemektedir. yurt idareleri açıktan açığa yurtlardaki gerici ve faşist unsurlarla işbirliğine giderek, devrimci-demokrat öğrencileri her fırsatta sindirmeye çalışmaktadır.

Yurtlarda kalan öğrencilerin istemleri nelerdir? Bu istemler genel olarak şu şekilde sıralanabilir.

— Düzenli, kaliteli ve ucuz beslenme,

— Yurtlardaki kantin ve yemekhanelerin devlet tarafından işletilmesi,

— Çalışma ortamı için gerekli yer ve araçların sağlanması,

— Sağlık sorunlarının çözümü,

— Sosyal ve sportif çalışmalar için gerekli olanakların verilmesi,

— Yurt giriş-çıkış saatlerindeki süre kısıtlamalarının kaldırılması,

— Her türlü yayını okuma ve bulundurma özgürlüğü,

— Yurt yönetiminde gerçek anlamda söz sahibi olmak,

— Yurt içinde örgütlenme özgürlüğünün sağlanması,

— Yurt idaresi-polis işbirliği sonucu ortaya çıkan keyfi uygulamalara son verilmesi,

— Devletçe verilen beslenme yardımının sembolik olmaktan çıkarılması.

Keyfiyetin ve yasağın kol gezdiği öğrenci yurtlarında sorunların çözümü örgütlü davranmaktan geçmektedir. Bunun güzel bir örneğini bu öğretim döneminin başında marmara Üniversitesi Kız Öğrenci Yurdu Öğrencileri ve Feriköy Öğrenci Yurdu Öğrencileri göstemişlerdir.

Marmara Üniversitesi'nin Anadolu Hisarı Kız Öğrenci Yurdu'nda kalan öğrencilerin basına dağıttıkları açıklama da sorunlarını şu şekilde dile getirdiler:

"Yurdun açıldığı günden beri süregelen sorunlar.

— yemek sorunu (yurtta yetersiz ve sağlıksız yemek çıkmaktadır. Daha önce iki zehirlenme olayı yaşanmıştır.)

— Sıcak su sorunu: (500 kişiye temizlik ve banyo için bir şofben düşmektedir)

— Güvenlik sorunu: (yurda giriş yolu ıssız ve karanlıktır)

— Kantin sorunu: (kantin binası yurdun dışındadır ve pahalıdır)

— Isınma sorunu: (kaloriferler kışboyu yanmamış öğrenciler soğukla başbaşa bırakılmışlardır) 1987-88 dönemi başında ise bunlara yenileri eklenmiştir.

— İki blok olan yurdun bir bloku iptal edilmiş öğrenciler tek bloktaki odalarda 6 kişi kalmaya zorlanmışlardır.

— Tek bloka öğrencilerin sıkıştırılmasıyla etüd yerleri de oda halinde dönüştürülmüş öğrenciler ders çalışmak için ortam bulamaz halde bırakılmışlardır.

— 2500 lira olan yurt ücretleri % 400'lük bir artışla 10.000 TL'ye çıkarılmıştır. Bu durumda bir oda için 60.000 TL verilmekte yurt genelinde aylık toplam 5 milyon lirayı bulmaktadır.

Öğrencilere hiç bir hizmet sunmadığı için herhangi bir masrafı da olmayan bu yurttan alınan ayda 5 milyon lira nereye harcanacaktır? Bu durum akla "para kime gidecek" sorusunu getirmekte, yurdun bağlı olduğu vakıf bu uygulamayla kar amacı güden ticari işletme niteliği görünümüne bürünmektedir.

YÖK'ün eğitim sistemi içinde boğularak, çok çalışmak zorunda kalan bir öğrenci, bu koşullar altında ne derece başarılı olabilir?

Bu gelişmelere tepkimizi ve taleplerimizi 200 imzalı bir dilekçe ile rektörlüğümüze bildirdik. İnsanca yaşam koşulları sağlanana kadar mücadelemiz sürecektir."

Feriköy Erkek Öğrenci Yurdu öğrencileri de, 16 arkadaşlarının, Ekim ayına ait yurt ücretlerini ödemedikleri gerekçesiyle yurttan atılmalarının engellenmesi amacıyla, 170 imzalı bir dilekçeyle yurt yönetimine başvurdular. Öğrencilerin bu girişimi ba,arıyla sonuçlandı ve yurttan atılan 16 öğrenci yeniden yurda alındı.

Daha sonra ortak bir açıklama yapan öğrenciler şunları söylediler: "Öğrencilerin aleyhine düzenlenen yurt yönetmelikleri bizleri bağlamayacaktır. Haklarımızı elde etmek için mücadelemizi meşru zeminde sonuna kadar sürdürmeye kararlıyız."

AKADEMİK-DEMO

Toplumun diğer kesimleri demokrasiden uzakta iken Üniversitelerin bilimsel eğitimin yapıldığı özerk ve demokratik bir işleyişin egemen olduğu kurumlar olmaları iyi niyet temennisinden daha ileriye gidemeyecektir.

Her dönemde olduğu gibi bugün de demokrasiden yana olanların başta gelen sorunu örgütlü yapıların oluşturulması sorunudur. Zor olduğu kadar karmaşık bir görünüm de arzeden demokrasi mücadelesi toplumun çeşitli kesimlerinin, örgütlündiği yapılarla yürütülmek zorundadır. Özetle daha güzel bir dünya için toplumun her alanında örgütlenmeye ihtiyaç vardır.

İşçi, köylü, memur, gençlik ve benzeri örgütlenmelerin ekonomik-demokratik haklar uğruna yürütecekleri mücadelenin bu taleplerle sınırlı kalmaması, temel değişimi hedefleyen geniş boyutlu demokrasi mücadelesi yaklaşımının egemen kılınması gerekir. Aksi halde elde edilecek ekonomik-demokratik haklar tek başlarına fazla bir önem taşımayacaktır. İşçilere ekonomik anlamda haklar verilmesi, öğrencilere çeşitli olanaklar sağlanması (yemekhane, yurt, eğitim araç ve gereçleri vb. sağlanması ve hatta YÖK'ün kaldırılması) onları mücadeleden alıkoymamalıdır. Çünkü ortada tümden değiştirilmesi gereken bir sistem vardır. Bu sistemin organizatörleri, onu korumak, yıpranmasını önlemek için kısmi haklar karşısında cömert olabilirler. Ekonomik-demokratik ya da Akademik-demokratik hakların amaç haline getirilmesi ve bunların elde edilmesiyle beraber, yapılması gerekenin bittiğinin sanılması ciddi bir hastalıktır. Bu hastalığa yakalanmamak için sorunların tümüne kaynaklık eden bütün bir sistemin değiştirilmesi gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır. En az bunun kadar tehlikeli bir diğer hastalık da, sorun sistem sorunudur deyip kestirip atmak, nihai hedefin asıl olduğunu söyleye söyleye, bu hedefe ulaşmak için gerekli araçlara yeterince önem verilmemesi, araçların kullanım yer ve zamanlarının gereği gibi seçilmemesidir. Anlatılmak istenenin tümüne açıklık getirmese de şöyle bir örnek verilebilir.

Otomobilin hareket edebilmesi için benzin ya da mazot zorunlu bir araçtır. Otomobilin deposuna konulan yakıt borulardan geçerek yakıt otomatiğine oradan temizleme süzgecine, süzgeçten karbüratöre oradan da silindir boşluğuna gelir, burada piston tarafından sıkıştırılan benzin bujiden gelen kıvılcımla patlamaya neden olur, patlama sonucunda piston hızla aşağıya hareket itilir... Sırasıyla aynı aşamalar diğer pistonlarda da yaşanır ve hareket sağlanmış olur... Sonuç olarak motorda hareketin sağlandığı yer benzin ile bujiden gelen kıvılcımın buluşma yeridir. Ancak benzin ve kıvılcım buraya epey bir yol katederek gelir. Birisi çıkıp mademki hareket söz konusu buluşma yerinde olmaktadır. O halde ara aşamaları bir kenara bırakıp, benzini doğrudan ateşlemenin olduğu yere dökerek hareket sağlayalım diyecek olur ve bu yolu denerse elde edeceği sonuç eksozdan çıkacak bol miktarda dumandan başka bir şey olmayacaktır. bu dumanda görüş alanını daraltmaktan başka bir iş yapmaz.

Sözü daha fazla uzatmadan Akademik-demokratik mücedeleye gelelim. Açıklamaya çalıştığımız yaklaşım (nihai hedef hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalı, ancak bu yapılırken, kullanılacak tüm araçlara gereken önem verilmelidir şeklinde özetlenebilecek yaklaşım) Akademik-demokratik mücadele için de geçerlidir. Yoksa toplumun diğer kesimleri demokrasiden uzakta iken üniversitelerin bilimsel eğitimin yapıldığı özerk ve demokratik bir işleyişin egemen olduğu kurumlar olmaları iyiniyet temennisinden daha ileriye gidemeyecektir. Bu olayın bir yönüdür, doğrudur ancak eksiktir. Diğer yönü ise şöyle açıklanabilir. Toplumun diğer kesimleri anti-demokratik koşullar altındayken, zaman zaman azalıp çoğalmalar olsa da baskıcı niteliği süreklilik gösteren bir sistem egemen iken, Akademik-demokratik mücadele yürütülmeli midir? Bu soruya verilecek cevap kesinlikle yürütülmelidir olmak zorundadır. Çünkü Ülke ve Mücadele Tarımı, Sanayisi, Üniversitesi ve benzerleri ile bir bütündür. Kurtuluş bu alanların her birinde yürütülecek kararlı ve sabırlı mücadele ile gerçekleşecektir.

Mücadele biçimlerinin birbirlerine bağlı olması genel bir doğrudur. Bu gerçekliğe rağmen üzerinde önemle durulması gereken bir diğer gerçekte şudur. Mücadele biçimlerinin birbirine olan bağımlılığını kısa zamanda gerçekleşebilecek organik bir bağımlılık olarak düşünmek farklı mücadele biçimlerinin fonksiyonlarını ve önemini kavrayamamakla eş anlamlıdır. Diğer mücadele alanlarının siyasi mücadele için önemi, bu mücadelede yer alacak unsurlar için potansiyel oluşturulmasında ibaret değildir, **asıl önemlisi mücadelenin bizzat kendisidir.** Doğrudan siyasi hedefleri olmayan diğer mücadele biçimlerine, sadece siyasi mücadelede yer alacak unsurlar açısından bakmak kimi alanların boş bırakılması anlamına gelecektir. Oysa mücadelenin sonucunu belirleyecek olan mücadele zenginliğidir. Ayrıca bu alanlar (Sendikalar, Dernekler, Meslek Kuruluşları, Kültürel ve Sanatsal etkinlik grupları vb.) geleceğin toplumunun, insan ilişkilerinin, sağlıklı davranış biçimlerinin bugünden tohumlarının atılabileceği yerler olarak da ayrı bir öneme sahiptirler.

KRATİK MÜCADELE ve BİRLİK

YAŞADIKLARIMIZDAN ÖĞRENDİKLERİMİZ

80 sonrasının öğrenci gençlik hareketi her yeniden başlamada olduğu gibi olumlulukların yanısıra olumsuzlukları da bünyesinde taşıyarak gelişiyor. Siyasal iktidarın yasal ve keyfi engellemelir gelişimin hızını azaltıyor. Ancak sorun sadece resmi baskı ve engellemeler değil. Bu baskılara karşı verilen mücadele bir başka mücadelenin de zorunlu olduğunu ortaya koyuyor. Zorunlu olarak gündeme gelen bu mücadele, gençliğin meşru zeminde yürüttüğü mücadeleyi verili sınırlar içerisine hapsetmeyi amaçlayan anlayışlara karşı yürütülecek mücadeledir. Bizce yanlış olan bu anlayışlar, tercihini meşruluk yerine yasallıktan yana yapmakta ve bunu çalışma pratiğinde de sergilemektedirler. Anlayış farklılığı kendisini en belirgin biçimde tek tip öğrenci derneği yasası tasarısına karşı gerçekleştirilen eylemlerde göstermiştir. Sözkonusu meşru eylemler gerçekleştirilmemiş olsaydı tek tip öğrenci derneği yasa tasarısı tasarı olmaktan çıkıp yasa haline gelecekti. Ne var ki tasarı direniş meydanlarında yasadışı ilan edildi. Öğrenci gençlik hareketinin anti-faşist niteliğini dosta düşmana österen Nisan eylemleri bir yükseliş noktası idi, bu tarihten sonra gözlenen yükselişin alçalma eğilimi oldu. Nisan sonrasında gerçekleşen eylemlerin daha az başarılı olmaları, tek başına öğrenci gençlik hareketinin gerilediğini kesinlikle göstermez. Grafiği yükseltecek koşullar her zaman hazır olmayabilir, bu nedenle eylemlilik düzeyinin zaman zaman farklılık göstermesi mücadelenin gerilediği anlamına gelmez. Eylemlilik düzeyinin düşmesi akla geriliyormuyuz sorusunu doğal olarak getirir. Ancak bu soruyu sorduğumuzda ve tek ölçümüz eylemler olmadığı halde aldığımız yanıt gerileme eğiliminin varlığı şeklinde olmaktadır. Niyetimiz karamsar bir tablo çizmek değil, şu anda yükselen bir hareketin gerileme eğilimini tartışıyor olmak bile başlı başına bir olumluluktur. Bir diğer olumlulukta görebildiğimiz kadarıyla pek çok dernekçi arkadaşın aynı kaygıyı paylaşıyor olmalarıdır.

14 Nisan sonrasının olumsuzluklarını yapılan hataları tartışıyor olmak birilerini keyiflendirebilir, biz dememişmiydik dedirtebilir. Fazla keyiflenmesinler çünkü bizim tartıştığımız eylem çizgisi değil bu çizgi üzerinde yol alırken izlenecek tutumlardır. Onlara kalmış olsaydı ortada tartışacak hata olmayacaktı çünkü yükselen mücadele olmayacaktı. Hiç iş yapmayanların hiç hata yapmayacakları ortadadır. Bizi bu sözleri sarfetmeye götüren yaşadığımız deneyimdir, yaşadıklarımız daha doğru olanı yapmamızda bize yol gösterecektir.

Sözlerimizi dernek çalışmalarında yer alan arkadaşlara yaptıkları işin son derece ciddi ve sorumluluk gerektiren bir iş olduğunu hatırlatarak sürdürüyoruz, haksızlık ettiğimizi düşünenler olabilir, böyle düşünenler haklı da olabilir. Çünkü derneklerde sorumlu arkadaşların hatırı sayılır bir kısmının yaptıkları işin önemini yeterince kavrayamadıklarını düşünüyoruz. Bizim işimiz kimseyi kuru kuruya coşturmak değil -bunu yaşayanlar zaten var- bizim görevimiz görebildiğimiz tüm olumsuzlukları bütün açıklığı ile dile getirmek olmalı...

Öğrenci dernekleri içinde daha güzel bir üniversete, daha güzel bir dünya uğruna mücadele eden arkadaşların çabaları gözardı edilemez, ancak iyi niyetli olsalar bile yaptıkları objektif olarak olumsuzluğa hizmet eden ve hatta iyi niyetli olmayanların da varolma olasılığı unutulmamalıdır. Daha güzele ulaşmak için yol üzerindeki engellerin etkisiz hale getirilmesi gerekir. Bu zorunluluğun bilinciyle hareket etmek çalışmanın başarısı için vazgeçilmez bir görevdir. Ancak görev engellerin kaldırılmasıyla bitmemekte, yeni başlamaktadır. Yola devam etmek gibi bir niyetiniz yoksa engelleri kaldırmanın ne anlamı olacaktır?

Bedeli oldukça pahalıya ödenen devrimcilik sıfatını kendilerine yükleyen arkadaşların bunun gereklerini yerine getirmeleri zorunludur. Eylemlere sıra geldiğinde devrimciliği unutmak ne kadar yanlış ise onu eylemden eyleme anımsamakta bir o kadar yanlıştır. Bu eğilim derneklerde yapılacak işlerin bir kaç arkadaşın omuzlarına yüklenmesine dolayısıyla başarı düzeyinin düşmesine neden olmaktadır. Bu işlerin bazıları ufak işler olarak gözükmekte, kendilerini büyük işlerin adamı olarak gören kimi sözümona profesyonel dernekçiler bu işlerle hiç ilgilenmemektedirler. Oysa bir bütünün parçası olan her iş sonuç almak için zorunludur ve bu işler arasında önem farkı yoktur. Bir tiyatro gösterisi sahnelemekle, gösteriye katılımı sağlamak, biletlerin dağıtımını yapmak işin sonuçlanması anlamında aynı öneme sahiptirler.

Bir insanın devrimciliği miting alanında ses tonunun yüksekliği ile ölçülemez. Devrimcilik tüm insani özellikleri bünyesinde taşır. Bu nedenle bir devrimci aynı zamanda iyi bir insandır. Ve o zengin bir insandır. Pek çok değerli varlığa sahiptir. Ancak O'nun zenginliği poker masasında tüm servetini ortaya koyan mirasyediden farklıdır. O neyi nerede ne kadar kullanacağını iyi bilir.

Her dernekte iş yapan arkadaş sayısı bir elin parmaklarına bile ulaşmazken dernektekilere aranızda devrimci varmı diye soracak olursak, bu da sorulurmu gibisinden homurdanmalar arasında alacağımız yanıt iş yapan insan sayısının çok üzerinde bir sayı olacaktır. Akla sık sık anımsatılması gereken bir soru geliyor, **Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz.**

İş üretimi arasında çaba haracamayanların eleştiriye geldiğinde mangalda kül bırakmadıklarını görüyoruz, oysa eleştiri hakkı çalışmaktan geçer iş yapmayanın eleştiri hakkı olamaz.

Dernekçi arkadaşlar öğrenci derneğinin kaynağının öğrenciler dolayısıyla okullar olduğunu çoğu zaman unuttuklarını, derslere girmeyi ise çekilmez bulduklarını görmek mümkün. Bu arkadaşlar'a aynı zamanda iyi bir öğrenci olmaları ve dernek çalışmalarının okuldaki başarılarını engellemediğini göstermeleri gerektiğini anımsatmak gerekir.

Kitlelere bağ kurmanın onların sorunlarına onlarla birlikte doğru çözüm yollarını aramaktan daha akıllıca bir yöntemi henüz keşfedilmedi. Bilinen bütün doğruların kahve sohbetlerinde ya da mini dernek toplantılarında sıralanması tek başına hiçbir yarar sağlamayacağı gibi kitleler açısından itici de olabilmektedir.

Dernek toplantılarının özerk demokratik üniversitenin aralık ayının 14'ünde saat 10:30'da mı yoksa 16:30'da mı gerçekleşeceğinin tartışıldığı yerler olmadığını anımsatmakta yarar var. Ülkesini ve okulunu tanımayan kapalı mekanlarda kendince entellektüel faaliyetler yürütenlerin dernek tartışmalarının sağlığı ile yakından ilgilenmeleri ve yararlı olmaları beklenemez. Aynı şey dernekler arası toplantılar için de geçerlidir. Orada da çok bilen zatlar **tarihsel ve de resmi bilgilerini** yapılacak çalışmaların önüne yarı çapı ve merkezi önceden belirlenmiş kazıklar çakmak suretiyle göstermektedirler. Bunun en son örneği İzmir'de yaşanmıştır.

DERNEKLEK PLATFORMU VE BİRLİK

Öğrenci derneklerinin gündemini Birlik olayı uzunca bir süre işgal etti ve daha da edeceğe benzer. Ancak Birlik aslında aykırı bir biçimde tartışılır oldu. Demokratik öğrenci hareketinin birliğinin nasıl sağlanacağı tartışılırken! sorun toplantıda bulunan insanların birliği olarak algılandı. Birliği anlamlı kılacak olan onun eylem içerisinde gerçekleşmesidir ve bu'da ancak güçlü birim örgütlenmeleriyle kendini ifade edebilir. Sorunun Ali ile Ayşe'nin birliği olmadığı ortadadır.

Sorun Özerk-demokratik Üniversite mücadelesinde yer alacak en geniş öğrenci kitlesinin birliğidir. Ali ile Ayşe'nin masa başında birlik kararı almaları, anlaşma pratiğe yansımadığı sürece hiç bir anlamlı sonuç doğurmaz. Ali ile Ayşe arasındaki tüm anlaşmazlıklara rağmen geniş öğrenci kitlelerinin eylemde somutlanan birliği gerçekleşebilir ve önemli olan da budur. Anımsanacağı üzere 14 Nisan'da gerçekleştirilen meşru hareket ikibinden fazla insanın katılımı ve Çevik kuvvetin eşliğinde Laleli'den başlarken aynı gün bir başka anlayışın otobüsü ikiyüz kişinin alkışlarıyla Sultanahmet'ten Ankara'ya Meclis'e doğru yol alıyordu. Gidiş o gidiş Ali ile Ayşe birlikte olamadılar ama, varolan potansiyele göre en geniş öğrenci kitlesi birlikteydi. Hitler'e olan yakınlığı ili bilinen ANAP Milletvekili İsmail Dayı'nın dayılığı bu kez işe yaramadı ve tek tip öğrenci derneği yasa tasarısı geri çekildi.

Birlik konusunda söylediklerimizi açmakta yarar var. Bizim birlik sorununa yaklaşımımızın temelinde yatan birliğin asla masa başında sağlanamayacağı gerçeğidir. Bu gerçekten hareket etmek, birlik sorununu bilinmeyen bir tarihe ertelemek, kendi haline bırakmak anlamına gelmez. Çok açık bir gerçek vardır; O da önlerine koydukları hedef aynı olanların hedefe ulaşabilmeleri için Birlik'te olmaları, daha doğru anlatımla birlikte çalışmaları gerekmektedir. Birlikte çalışmayı sağlamak için her zaman çaba sarfetmek, bunu gündemde tutmak kuşkusuz zorunludur. Burada iki anahtar vardır; bunlardan biri amaçlanan hedef diğeri de hedefe ulaşmada izlenecek çalışma yöntemidir. Bu konuda bizim bildiğimiz iki temel farklı anlayış sözkonusudur. Bu iki temel yaklaşımın kendi aralarında birlik sağlama şansları daha fazladır. Çünkü genel hatlarıyla hedef alınan ve hedefe ulaşmada izlenecek çalışma yöntemleri aynıdır.

Buradan aralarına çizgi çekilen bu iki farklı anlayışın hiçbir şekilde birlikte olamayacakları sonucu çıkarılamaz. Kuşkusuz birlik'te olacakları yerler vardır. İçinde bulunulan mücadele alanı ve yaşanan dönemin koşulları doğru kavranıldığında birlikte olunabilecek yerlerin bulunabileceği görülecektir.

Şunu da eklemekte yarar var. Anlayış farklılığı diye ifade edilen, Akademik-demokratik mücadaleye bakışta olan farklılıktır. Yoksa siyasi platformun ayrımlarından söz etmiyoruz. Akademik-demokratik müca-

Birliği anlamlı kılacak olan, onun eylem içerisinde gerçekleşmesidir. Ve bu da ancak güçlü birim örgütlenmeleriyle kendini ifade edebilir.

....Sendikalar, dernekler, meslek kuruluşları, kültürel ve sanatsal etkinlik grupları vb. geleceğin toplumunun insan ilişkilerinin, sağlıklı davranış biçimlerinin, bugünden tohumlarının atılabileceği yerler olarakta ayrı bir öneme sahiptirler.

delede birliği sağlamak için bütünsel bir siyası programın tümünde anlaşmak gerekmiyor. Böyle bir gerekliliğin aranması halinde ortada demokratik öğrenci hareketi diye bir şey kalmayacaktır.

Yazının bütünlüğü içinde anlatılmak istenenlere kaynaklık eden, bugün yaşanılmakta olanlardır. 70'li yılların koşullarında yazılanları, o günün koşullarına bakmadan 86'da yazılmış gibi 86'da okuyan ya da okutanlar söylediklerimizi,. o dönem için bizim de doğru bulduğumuz tesbitlerle mahkum etmeye kalkabilirler. Bu onların bileceği iş. Kendilerine, pusulanın ne olduğu ve nasıl kullanılacağı konusunda bilgi sahibi olmayı öneririz.

Kısa olarak platform olayına değinmek istiyoruz. Dernekler platformu demokratik öğrenci hareketi için önemli ve zorunlu bir adımdır. Önemi öğrenci gençliğin örgütlü yapılarını oluşturma sürecinde, görüş alışverişinin, haberleşmenin ve ortak üretmenin aracı olabilmesinden gelmektedir.

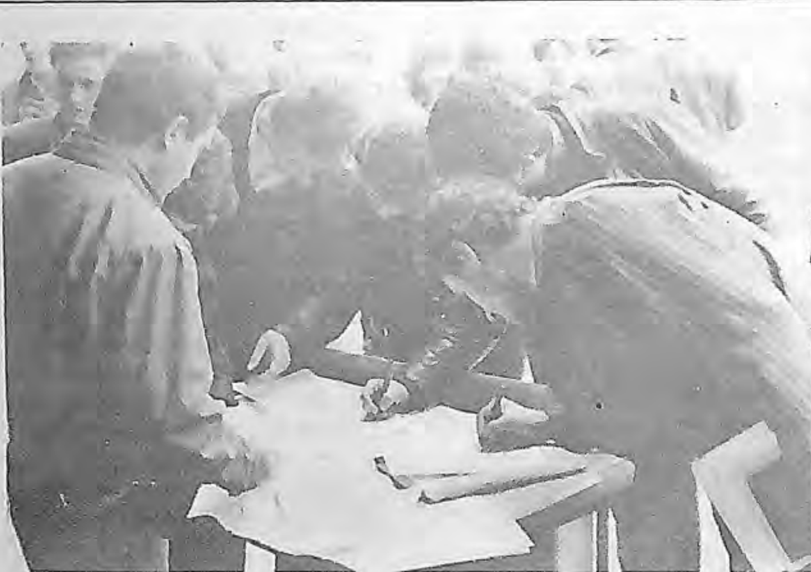
Platform dernekler platformu olmalıdır. Birlikte olmanın koşulları olamıyorsa, birlikteliği anlamlı kılacak örgütlü yapılar oluşturulmalıdır. Eğer bunlar yoksa ya da yeterli değilse platform dernekler platformu olmayacaktır, ki şu anki görünümüyle platform dernekler platformu olamamıştır - olma yolundadır.

Platform şu aşamada, dernekleşme sürecine katkıda bulunabilecek bir koordinasyon oluşumu olarak düşünülmelidir. Bir üst kurul ve merkezi bir yapı olarak düşünülmemelidir. Bunun böyle düşünüleceği zaman gelecektir. Kararı demokratik öğrenci hareketinin kendisi verecektir. Şu anda acil olan platformda yerlerini alacak birim derneklerinin güçlendirilmesidir. Ancak o zaman platform gerçek anlamda dernekler platformu olabilecektir.

Platformun iş üretememesi, demokratik öğrenci hareketinin değil çoğu zaman kısır tartışmaların merkezi haline gelmesi bir talihsizlik olmadığı gibi bir kaç vatandaşın sorumluluğunda değildir. Sorunun temelinde platformda sesini yükseltecek güçlü birim derneklerinin olmaması yatmaktadır.

Platform güç birliği olmalıdır. Ancak bunun için zorunlu koşul güçlerin varlığıdır.

Tahsin BERK

YÖK'ün kaldırılması, harçlara ve atılmalara son verilmesi, sınav sisteminin değiştirilmesi amacıyla İstanbul öğrenci derneklerinin 7 Kasım'da basın toplantısıyla başlattıkları kampanya Meclis'e verilmek üzere hazırlanan ve öğrenci olmayanlara da açık olan dilekçenin imzaya açılmasıyla sürüyor. Çeşitli fakültelerde sürdürülen imza kampanyasına ilginin yüksek olduğu görülüyor.

HARÇLAR, FONLAR, KARANLIKTA KALANLAR

Soruyoruz: Üniversite öğrencilerinden toplanan harçlar nereye gidiyor?
Cevap: Öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesinde, yemek sübvansiyonlarında, yemekhane, kantin, kapalı ve açık spor sahaları yapımında ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılıyor. Ne kadar güzel sözler. Sağolsun büyüklerimiz "Sosyal ve kültürel ihtiyaçlarımızı" karşılıyorlarmış. Lütfen bir tek üniversite öğrencisi çıksın ve karşılanan "sosyal ve kültürel ihtiyacını" söylesin. Spor salonları yapılıyormuş. Kastedilen herhalde İstanbul Üniversitesi bahçesindeki minyatür top sahasının etrafına çekilen teller. Yemek sübvansiyonunda kullanıyorsanız neden her yıl zam gelir yemek fiyatlarına.. Kantin yapımında kullanılıyorsa yapılmış bir tek kantin gösterebilir misiniz?

Talan düzeninde yaşıyoruz. Halkın cebindeki üç-beş kuruşa da göz dikenlerin yaşadığı bir düzende... Öylesine bir düzen ki bu, ölülerden bile medet umulabiliyor. Yurt dışında ölen vatandaşlarımızın cenazeleri yurda gelişte "gümrüğe tabi eşya" muamelesi görüyor. Maliye ve Gümrük Bakanlığı kendilerinden % 2 oranında "destekleme ve istikrar fonu" kesilmesini kararlaştırıyor. Bir ölüye birazcık olsun saygı duyulmuyor.

Egemen sınıflar, kârlarını arttırmak uğrunda, kendi yaptıkları yasayı çiğniyorlar. Para hırsı gözlerini bürüyor. Anayasa'da yer alan devletin yapması gereken hizmetleri, vatandaşın kendisi yükleniyor.

Eğitimin faturası

Eğitim hizmetinin bütçe harcamaları içindeki payının 1975'te % 23.0 iken, 1981'de % 16,8 olduğunu görüyoruz. Sağlık hizmetleri vb. gibi eğitim harcamaları da devletçe karşılanması gerekirken, öğrencilerce karşılanıyor. Zaten ders araç ve gereçlerinde pahalılık almış başını yürümüşken, böylesine niteliksiz eğitime karşılık para vermek zorunda bırakılıyorsunuz. Aksi halde öğretiminizden yoksun bırakılabilirsiniz. Harcını yatırmayanın finallere alınmadığı bir ortamda üniversite kapısının kimlere açık bırakıldığını sormak gerekir. Bu durumda T.C. Devleti'nin kimlere hizmet ettiği sorusu da ister istemez akla geliyor.

Bizim harçlar nereye gidiyor?

Ülkemizde, "Yüksek Öğretim Kurulu'na bağlı 28 Üniversite ve bu üniversitelerin bünyesinde 399 Fakülte ve 263 Yüksek okul bulunmaktadır. (2) Halen yüksek öğretimde okumakta olan öğrenci sayısı da Açık Öğretim Fakültesi öğrencileri dahil 485.000 civarındadır. Bu kadar öğrenciden 1984—85 öğretim döneminden itibaren harç alınmaktadır. Tıp, mühendislik ve sosyal bilim öğrencilerinin ödediği miktarlar ise alanlarına göre değişmektedir.

Harçlar, "öğrenci harçları fonu"nda toplanmaktadır. Öğrencilerden toplanan harçların nerelerde kullanıldığı konusunda ise bugüne kadar yeterli açıklama yapılmamıştır.

Harçlar fona, fon nereye?

"Öğrenci harçları fonu" 80'den bu yana sayıları arttıkça artan; devlet bütçesinin % 55'i oranında bir büyüklüğe sahip olan; TBMM'nin denetimi dışındaki fonlardan sadece birisidir.

Öğrenci Harçları Fonu'nun amacı, "öğrencilerin beslenme, kültürel ve sportif faaliyetleri ile diğer sosyal gereksinimleri için kullanma" olarak belirtilir. Ama fonların harcamaları konusunda bugüne kadar söylenenleri düşündüğümüzde, insanın aklına bir "acaba"lı soru ister istemez geliyor. Şöyle ki; Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin acil ve zorunlu ihtiyaçları için yapacağı harcamaların kaynağı, Geliştirme ve Destekleme Fonu'dur. Uygulamada da tüm yetkiler Bölge Valisi'ne ait olup yetkilerinin kullanılmasına karşı da yargı yolu kapatılmıştır. Bir başka örnek, "Savunma Sanayii Fonu" olabilir. Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, Odakule'de düzenlenen "Savunma Sanayii" konulu toplantı da, (25.4.1986) "fonun asıl gayesinin sa-

• Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve Demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.(1982 Anayasası,madde 5)

• Kimse, eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. (1982 Anayasası, madde 42, I. bent)

vunma sanayii yatırımlarına katılmak olmadığını'' vurgulayarak, ''fonda birikeceği tahmin edilen 300 milyar liranın Türk özel sektörü için önemli bir potansiyel olduğunu, Sayıştay kapsamında bulunmayan fonun çekle ödenen bir kaynak niteliğinde düzenlendiği''ni bildiriyor ve ''sonuna kadar özel sektörün yanındayız'' diyordu.

Nedir gizlenen?

Bugün borçları 2,5 trilyon, açığı 2 trilyon olan fonların sayısı ve harcamaları konusunda belirsizlik sözkonusu iken, bu konuda bir bilginin verilmek istenmeyişi düşündürücüdür. Aynı durum öğrenci harçları fonu içinde geçerlidir.

Bir araştırmanın öyküsüdür...

Üniversitelerde toplanan harçları ve harcamaları öğrenmek en azından yardımcı olunmasını istemek için, İstanbul Üniversitesi Rektörü olan Cem'i Demiroğlu ile görüşmeye çıktık. Fakat Rektör Bey herzamanki gibi ''yurt dışında''ydı. Rektör yardımcısı Sevim Büyükdevrim'de yerinde yoktu. Genel Sekreter Fuat Çelebioğlu ile görüşebildik. Kendisi, bize bilgi verebilecek kişinin İ.Ü.Öğrenci Harçları ve Araştırma Fonu Saymanlığı Müdürü Alparslan Erder olduğunu söyledi. Gittik kendisiyle görüşmeye... Mevzuyu açtığımızda, Alparslan Bey ''Fuat Bey'den yazılı emir almadan ilgili dosyaları açamayacağım, gizlisi var açılacak olanı var. ''Gazeteci arkadaşa yardım edin denilmeden size birşey bildirmem mümkün değil'' dedi. Tekrar Fuat Bey'le görüşmemiz gerekiyordu. Fakat bu görüşmeler, mekik dokumalar birbuçuk haftalık bir zamana maloldu. Bu arada Rektör'de gelmişti. Sekreterinden yoğun işi olduğunu iki gün sonra (13.11.1987) gelmemiz gerektiğini öğrendik. Fuat Bey'i 11.11.87 tarihinde saat 17.15'te üniversiteden çıkarken yakaladık. Öğrenmek istediğimiz cevapların, sorularını yazarak

'Öğrenci harçları fonu' nedir, bu fonun hesaplarından kim sorumlu, harcamaların dökümü nerede, fonlarda toplanan paralar kimler için 'kaynak' olarak kullanılıyor? Üniversite öğrencileri artık hayali ihracatlara vergi iadesi ödemek istemiyor, ANAP'ın seçim propaganda fonu olan fak-fuk-fon'a kaynak da olmak istemiyor. Nerede kapalılık varsa, orada üçkağıt, suistimal yiyicilik vardır. Ama kapalı rejimlerin ömrü kısa olur.

kendisine verdik. Cevaplarını, 12.11.1987'de bildirecekti. (Bize saat 15.00'te gelip öğrenmemiz söylendi.) Gittik. Bize, ''rektör sorularınızın cevaplarını hazırlatıyor'' denildi (Fuat Bey'in yardımcısı İhsan Bey tarafından). Biraz beklememiz gerekiyordu. Alparslan Bey ise hala yazılı bir emir bekliyordu. Bu arada Fuat Çelebioğlu'nun yardımcısı tarafından dergimizin ismi alındı. Alparslan Bey'le aralarında bir görüşme geçti. ''18 Kasım'da tekrar gelin soruların cevaplarını o zaman verelim'' dediler. 18 Kasım'da gittik. ''Hazırlanıyor'' cevabını aldık. Bizi akıllarınca oyalıyorlardı!

''Yarın, öğleden sonra'' gelecektik. 19 Kasım'da gittik. Saat 17:00'ye kadar bekledik. Sonunda Çelebioğlu'nun sekreteri Gönül Hanım'da sorularımızın cevaplarını alabileceğimizi söylediler. Gönül Hanım bize üzerinde herhangi bir yazı olmayan mektup zarfı verdi. Açtık içinden, üzeri mavi tükenmez kalemle çalakalem yazılmış bir dosya kağıdı çıktı. Bu sorularımızın cevaplarını (?!) içeren bir kağıttı. Okuduk. Kağıda sorularımızı zahmet edip tekrar yazmışlar. Fakat önemli bir sorumuz nedense (!) eksik kalmış... Mektupta bugüne kadar İstanbul Üniversitesi'nde toplanan harç miktarı yazılı fakat harcamaları yazılı değil!..

''Fon'da toplanan harçlar nerelerde harcanıyor? Döküm tablosu olarak çıkarır mısınız?'' diye sormuştuk; ''döküm tablosu olarak çıkarır mısınız'' cümlesi sorumuzdan çıkartılmış ve bize cevap olarak ''harcamaların öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesinde, yemek sübvansiyonlarında, yemekhane, kantin, kapalı ve açık spor sahaları yapımında ve sağlık ihtiyaçlarının giderilmeşinde kullanıldığı'' yazılmıştı.

2 haftadan beri harçların nerelere harcandığını öğrenmek için uğraşmıştık... Sonuçta gördük ki bu sorumuza yanıt vermekten kaçınıyorlardı. Hiç değilse bunu öğrenmiş olduk...

Bu arada Marmara Üniversitesi'nde de araştırmalarımızı sürdürdük. Fakat Rektör Orhan Oğuz'la görüşme imkânı bulamadık. Kendisi toplantıdaydı. Biz de M.Ü. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı'na (Osman Yılmaz) derdimizi açtık. Rektör veya Genel Sekreter izin vermeden yardımcı olamayacağını bildirdi. Üniversite'nin Genel Sekreterine gittik. Seracettin Denizcioğlu'na durumu izah ettik. Önce şaşırdı, durumu bozuntuya vermeden ''o zaman her önümüze gelene yardımcı olmamız gerekir'' dedi. Kendisine üniversitelerin araştırma yapmak isteyen birisine yardımcı olması gerektiğini belirttik. Ayrıca, Osman Bey'in de bize yardımcı olmak için çırpındığını (?!), fakat yazılı emir almak istediğini ilâve ettik. Seracettin Bey'de bize YÖK Başkanı ile görüşmemizi emretti. Bize kat-î suretle hesap vermeyeceğini, üstlerine hesap verdiğini; Rektörle de konuştuğumuzda onun da yuvarlak laflar edeceğini (aynen böyle) söyledi. Aramızda şu konuşmalar geçti:

Demokrat Arkadaş- Diyorsunuz ki bu fondan yapılan harcamalar beslenme, kültürel ve sportif faaliyetlere gider. İşte bizde diyoruz ki bunu sayılarla ispatlayın. Neden çekiniyorsunuz anlamıyoruz? Bunları illa ki YÖK Başkanından öğrenmemiz gerekmiyor. Bir üniversitenin harcaması konusunda bilgi sahibisiniz, öyle de olmanız gerek. Ayrıca üniversite özerktir diyen İhsan (Doğramacı) Bey'in kendisi... Açıklama yapabilirsiniz...

Demiroğlu- Bitmeyen yurtdışı gezileri...

Genel Sekreter- Bir suistimal varsa bana da söyleyin, ben de öğreneyim. Ne duydunuz?

Demokrat Arkadaş- Böyle bir kapalılık olursa; öğrenci harçlarının nereye gittiğinin açıklanmasından çekinilirse, suistimal olmasa bile onun koşulları oluşur.

Açıklama yapmadı Seracettin Denizcioğlu... Biz de üniversiteden ayrıldık. Ayrılmadan önce Rektör'e baktık. Hala toplantıda olduğunu, o gün için (11.11.1987) görüşemeyeceğimizi öğrendik.

Lafı fazla uzatmanın alemi yok. Durum açık. Ancak şu bilinmelidir ki, meselenin peşini bırakmıyacağız!

H. Haluk SAĞKAL

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE TOPLANAN HARÇ MİKTARI

1984-85	: 1.065.089.990 TL.
1985-86	: 1.894.743.845 TL.
1986-87	: 1.341.794.000 TL. (*)
TOPLAM	: 4.301.627.835 TL.

* Eylül sonu itibarıyla

içinde bulunulan durum ile ilgili yeterli bilgiye ulaşmakla hayata geçirilebilir. Ve hiçbir bilgi, hiçbir saptama statik değildir, değişebilir. Çünkü 'durum' değişir. Dolayısıyla yeni durum karşısındaki hareket tarzı da değişmek zorundadır. Engels, "Bizim nazariyemiz, ezbere öğrenilmesi ve mekanik olarak tekrarlanması gereken bir dogma değil, bir gelişme nazariyesidir." diyor. Kendi dışımızdaki nesnel gerçekliği keyfi bir biçimde biz belirleyemeyiz. Nesnel gerçekliği ancak, onu bütün çelişik yönleriyle birlikte ele almak ve çözümlemek, yani gerçekliği oluşturan bağları tek tek incelemek ve gerçekliği kendi birliği ve hareketi içinde yeniden kurmakla anlayabiliriz.

Dünya görüşümüz ve buna bağlı olarak politik tavrımız sürekli bir zenginleşme ve derinleşme içinde değilse, sorunları değişmez kavram ve formüllerle çözmeye çalışıyor isek, ya da kuşkuculuğu bir kenara bırakıp (Marx'ın en beğendiği özdeyiş 'her şeyden kuşku duymak'tır.) "mutlak doğrularımıza" sarılmış isek ortada tedavisi zor (ama mümkün) bir hastalık var demektir: Dogmatizm. Dogmatizm, dünyaya sürekli olarak bir borunun içinden (bildiğimiz su borusu) bakmaya benzer. Görebildiğimiz borunun ucundaki küçücük alandır ve tüm dünyayı bu küçücük alandan ibaret sanırız. (Bunun tam tersi de **amaçta ve inceleme yönteminde** sürekli ve hızlı revizyonlara girmektir. En az dogmatizm kadar tehlikeli bir hastalıktır.)

GERÇEKLER DEĞİŞİR

Henri Lefevbre şöyle diyor: "Gerçekler değişir, dolayısıyla tarihsel durumlar da değişir. Belli bir anda, durumu gözönünde bulundurarak oluşa katılmayan eylem, başarısızlığa adanmış bir eylemdir. Marxizmden esinlenen politik eylem, bir yandan **inceleme yönteminde ve amaçlarda** derin bir **süreklilliği** temsil eder. (Sözkonusu olan, insan ilişkilerini rasyonel olarak değiştirmek ve düzenlemek için, oluşum ve olanakları doğrultusunda, bu ilişkiler üzerinde her zaman etkide bulunmaktır.) Bu eylem öte yandan, **araçlarda, kısa süreli parolalarda,** sürekli bir **değişikliği** temsil eder. Tarihçi bilir ki, her eylem adamı, oluşum anlamakta ve değişen durumları kavramakta, az çok bir incelikle her zaman ön safta yer almıştır. Tarihçi şunu da bilir ki, çoğu başarısızlıkların nedeni, anlama yetersizliği, oluş karşısındaki katılık, olayların çoktan aşmış bulunduğu direktiflerin sürdürülmesi ile açıklanabilir." İşte bundan çıkarılacak çok ders vardır. Sürekli değişen tarihsel koşulların dayattığı politik esnekliği, hareket tarzındaki yaratıcılığı gösteremeyenler politikayı ancak "ölü kuşaklardan isimler, şiarlar ve kostümler ödünç alarak dünya tarihinin yeni perdesini yılların itibar kazandırdığı bu sahte kılıkla ve ödünç dille sahneye koyarlar."

Bütün bu söylediklerimiz çerçevesinde bakışımızı biraz da kendimize yöneltelim.

BİZE GELİNCE

80'li yıllar Türkiye'de gericiliğin güçlendiği yıllar oldu. Bu dönemde sol, siyasal dengeler içindeki ağırlığını büyük ölçüde yitirdi. Bugün ise yeniden bir güç olma mücadelesi veriyor. Ancak görünen odur ki, sol hareket, politika üretme noktasında ciddi bir tıkanıklık içindedir. Bu tıkanıklık ancak sağlıklı bir tartışma platformunun oluşturulmasıyla aşılabilir. Tartışmanın, hatta düşünmenin asgari koşulu ise 'bilmektir.' Bilmek, bizlere mutlak doğrular gibi sunulan "tespitleri" dua ezberlercesine öğrenmek değildir. Bilmek, soru sormakla başlar. Kuşku duymayanlar, soru sormayanlar öğrenemez. Ayrıca altını çizerek belirtmek gerekir ki, öğrenmek hayatın dışına çıkarak gerçekleşemez. Mücadele pratiğinin zenginliği, deneyimleri olmadan öğrenmek eksik öğrenmektir. Bu şekilde hayatın ihtiyaçlarına cevap vermek de mümkün olamayacaktır.

"Kafalar karışabilir" mi? Evet karışabilir. Ama kafalar donup kalırsa durum daha da vahimdir. Öyleyse bırakalım kafalar biraz karışsın ki yeni bir açıklığa, berraklığa yol alma çabası ortaya çıksın.

Birkez daha tekrarlamakta yarar var: İçinde bulunulan tarihsel koşulları kavramadan doğru politikalar üretmek mümkün değildir. Bugün sınıf mücadelesinin boyutları nelerdir, sınıfların yaşanan tarih dilimindeki konumları, talepleri, ilişkileri nelerdir, işçiler neden sosyalist dergileri okumazlar, köylüler hala toprak mı talep ediyor yoksa başka şeyler mi, geniş kitlelerin ortak bilinçleri ve olaylar karşısındaki genel tutumu bugün hangi düzeydedir, bu toplumun "huzur ve istikrar"dan anladığı nedir ve bugün "huzur ve istikrar" için nelerden feragat etmeyi göze almıştır, toplumdaki moral değerler niçin bu denli dejenere oldu vb. vb. binlerce soru cevap bekliyor. Diyalektiğin 4 maddesi ile toplumların 5 aşamasını ezbere bilmek bu soruların cevabını vermeye yetmiyor.

A. Turgay BENGİ

HAVARİLER VE EŞEKLER

Marx, bilimsel temelden uzak düşüncelere, kuru ajitasyona hiç tahammül edemezdi.

"Alman İşçiler Cemiyeti"nin 30 Mart 1846'daki toplantısında, "ilkel sosyalizm"in sözcüsü Weitling'e nasıl çıkıştığı toplantıya katılanların hafızalarından hiç silinmedi. Üstelik Marx'ın bir çocuk gibi azarladığı Weitling öyle boş bir adam da değildi. Bütün ömrü Avrupa'nın birçok ülkesinde eylem içinde geçmiş, hatta o yıllarda işçiler tarafından Marx'tan daha çok tanınan ve sevilen bir şahıstı.

O toplantıda Weitling, işçi sınıfına güven verecek ajitasyon ve propagandaya dönük çalışmaların yeterli olacağını, teoriye-meoriye ihtiyaç olmadığını savunmuştu. Bunun üzerine sinirlenen Marx, toplantıyı yöneten Engels'in nezaket çağrılarına aldırmayarak bağırdı:

— "Faaliyeti sağlam esaslara dayanmadan kışkırtılmak suretiyle halk aldatılıyor. Bilimsel düşünceye sahip olmadan işçilere seslenmek, propagandayı hiçbir endişe duymayan oynanan saçma bir oyun haline getirmektir. Bu oyun için de heyecandan tutuşmuş bir sahte havari ile onu ağzı açık dinleyecek eşekler bulmak gerekir."

Bu toplantı Weitling'in itibarını söndürdü ama sonraki 141 yıl boyunca sol içinde sahte havariler ve onları ağzı açık dinleyen eşekler maalesef eksik olmadı.

PUSULA NASIL KULLANILIR?

Bir kere pusula denen aleti herkes kullanamaz. Pusula yönleri gösterir ama, sürekli olarak gidilmek istenilen yöne yürünmez.

Bazen zikzak yaparak, bazen daireler çizerek yürünür. Aksi takdirde denizdeyken kayalara, karadayken ağaçlara, direklere toslama ihtimali yüksektir.

Pusula genel istikameti gösterir. Sık sık bakılarak gidilecek yönü şaşırma ihtimaline karşı tedbirler alınır. Ama tepeyi aşarken, ya da dereyi geçerken somut duruma göre davranılır. Bu arada pusula ile ara hedeflere ve daha uzun vadeli hedeflere yaklaşılıp yaklaşılmadığı kontrol edilir. Pusula böyle kullanılır.

MARXİZME NASIL BAKMALI?

Marxist dünya görüşünün oluşumu Marxist yöntemin ne olduğu konusunda en öğretici örneklerden biridir. Çünkü Marx'ın yöntemi, kendi dünya görüşünün içinde hayat bulur. Bu dünya görüşünün içinden süzülecek yöntem, aynı zamanda o dünya görüşünü kafamızda berraklaştıracak ve derinlik kazandıracaktır.

Marxizm nedir sorusunun cevabı ilk bakışta kolay gibi görünmektedir. Oysa Marxizm, felsefeden siyasete, ekonomi-politikten tarih bilimine uzanan geniş bir alanı kucaklama iddiasındadır. Dolayısıyla bu kadar geniş alanlara yayılan bir dünya görüşünü bir çırpıda tanımlamak göründüğü kadar kolay olmasa gerek.

Felsefi düzeyde Marxizmin, doğa yasalarını, doğa-insan ve insan-insan ilişkilerini açıkladığını söyleyebiliriz. Ancak bu eksik bir yaklaşım olur. Çünkü Marxizm, açıklamaktan daha fazla birşeyi içerir: Değiştirmek.

Pekiyi kimin, neyi değiştirmesi?

ÇELİŞKİYİ ÇÖZECEK GÜÇ

Marx'ın yaşadığı çağ, bir yandan "insan tarihinin önceki çağlarında hayal edilmesi bile mümkün olmayan sınai ve bilimsel güçlerin hayata girdiği", ama öte yandan da "Roma İmparatorluğunun son günlerinde rastladığımız dehşetleri fazlasıyla aşan çürüme ve kokuşma belirtilerinin ortaya çıktığı" bir çağdı. "İnsan emeğini kısaltan, ürününü arttıran olağanüstü güçteki makinalar" hem zenginliğin kaynağı hem de aynı anda sefaletin ve yoksulluğun kaynağıdır.

İşte Marx'a göre yeni çağın bilim ve sanayideki ilerleyişiyle aynı anda yaşanan sefalet ve yoksulluğun çelişkisini çözecek olan güç, tarih sahnesine ilk kez bu çağ ile birlikte çıkan yeni bir güçtü: İşçi Sınıfı.

Öyleyse Marxizm bize doğayı ve tolumu sadece açıklamakla kalmayan, aynı zamanda işçi sınıfı ve bütün bir yoksul halkın kurtuluş mücadelesini bir program içinde sistemleştiren teori ve pratik bütünlüğüdür.

Bir dünya görüşünü anlamanın en yararlı yolu, onu oluşum süreci içinde (yani hareket halinde) ele almaktır. Marxist dünya görüşü de en iyi oluşum süreci içinde kavranabilir.

Marx'a gelene kadar insanlığın bilgi birikimi birçok alanda (ekonomi, doğa bilimleri, tarih, politika vb.) önemli ilerlemeler kaydetmişti. Smith ve Ricardo'nun İngiltere'de ekonomi-politik alanındaki çalışmaları, Feurbach, Diderot, Helvetius gibi materyalistlerin doğa bilimleri üzerinde yaptığı çalışmalar, Hegel'in felsefi görüşleri modern çağın ilk düşünsel adımlarıydı. Öte yandan Thiery, Guizot gibi Fransız tarihçilerinin sınıf çatışmalarına yönelen tarih anlayışları ve Saint-Simon, Prudhon, Fourier gibi Fransız ütopik sosyalistlerinin politik önermeleri insanlığın yeni bir dünya görüşüne doğru yöneliminin ilk işaretlerini taşıyordu.

Ancak bu farklı alanlarda kaydedilen gelişmeler o güne değin birbiriyle ilişkilendirilmemişti. Marx ve Engels'in önemi de işte bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bütün bu öğretiler arasında o güne kadar farkedilmemiş olan ilişki ve içsel bağlar Marx ve Engels tarafından gün ışığına çıkarılmıştır. Burada Marxizmin bütün bu öğretilerin toplamı olduğu gibi yanlış bir anlayışa düşmemek gerekir. Marxizm, bu öğretiler arasındaki çelişkileri çözerken onları eleştirel bir yaklaşımla değiştirip aşmış ve yeni bir bütüne ulaşmıştır. Bundan da anlaşılacağı gibi, Marxist dünya görüşünün oluşumu 'Marxist Yöntem'in ne olduğu konusunda en öğretici örneklerden biridir.

EYLEM KILAVUZU

Bu konuda düşülebilecek ikinci bir yanılgı da şu olabilir: Marxizmin oluşumunun, yukarıda bahsedilen bilimsel gelişmelerle felsefi ve politik düşüncelerin Marx ve Engels adında iki dâhi tarafından oturulup **tek başına** 'düşünsel bir sürecin' sonunda gerçekleştiği sanılabilir. Oysa Marxist dünya görüşü uzun bir politik mücadelenin gelişim seyri içinde oluşmuştur. Bu nedenle Marxizm, ancak o dönemin işçi sınıfı mücadelesiyle birlikte ele alındığında anlaşılabilir. Bu sorunu şöyle ifade etmek de mümkündür: Marxist dünya görüşü ve Marxist yöntem ancak birarada ve birbirini tamamlayan bir süreç içinde kavranabilir. Çünkü Marx'ın yöntemi, kendi dünya görüşünün içinde hayat bulur. Bu dünya görüşünün içinden süzülecek yöntem, aynı zamanda o dünya görüşünü kafamızda berraklaştıracak ve derinlik kazandıracaktır.

Ancak böyle bir çabanın el kitaplarında izlenen sığ ve yetersiz yaklaşımlarla **yetinilerek** sürdürülmesi birçok ciddi sorunu beraberinde getirecektir. Ele aldıkları konuları alabildiğine basitleştirip şematize eden bu kitaplar, kuşkusuz bütünüyle yararsız (ya da zararlı) değildir. Burada dikkatleri çekmek istediğimiz nokta, bu kitaplardaki bilgiler ile **yetinmenin** sakıncalarıdır. Başlangıçtaki genel bir bilgilenmenin ardından devrimci ideolojiyi kendi zenginliği ve derinliği ile kavrama çabası gelirse "el kitabı eğitimi"nin doğuracağı sakıncalar bertaraf edilebilir.

Türkiye gibi ülkelerde Marxizmin kaba yorumlarının bu kadar etkili olması belki de "el kitabı eğitimi"nin yaygınlığına da bağlı olabilir. İnsanlar gözlerini daha yeni yeni açmaya başladıklarında kendilerini yoğun bir mücadele içinde bulmaktadırlar. Hal böyle olunca da Marxizmi ya "diyalektiğin 4 maddesi, toplumların 5 biçimi, devrimin 2 yolu" vb. biçimlerde kavrayışlar, ya da "acaba bu bunalımı karşıtların birliğine göre mi, yoksa niceliğin niteliği dönüşmesiyle mi açıklamalı" türünden gülünçlükler kaçınılmaz olmaktadır. Marxizmin ve Marxist yöntemin böyle kavrandığı bir ortamda, değişen toplumsal koşullar karşısında bir politika zenginliği ve yaratıcılığı beklemek son derece zordur.

Karşılaştığımız sorunlara yaklaşırken, unutmamamız gereken şudur: Marxizm bir eylem klavuzudur ve bilgiye dayanır. Doğru hareket tarzı da

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ GENÇLİK ÖRGÜTLENMELERİ

1908 yılında Meşrutiyet'in ikinci defa ilân edilmesinden sonra çeşitli toplumsal kesimler, Türkiye tarihinde ilk defa hızlı bir şekilde cemiyetler halinde örgütlenmeye başladılar. Meşrutiyet'in ilânının hemen ardından hiç bir yasal koşula bağlı olmaksızın yürütülen bu açık dernekleşme hareketlerine 1876 Anayasasında değişiklik yapılarak yasallık verildi ve bu değişikliğe uygun olarak 1909 yılında Cemiyetler Kanunu çıkarıldı. Bu kanun genel olarak dernekleşme özgürlüğünü tanımasının yanında bazı sınırlamalar da getiriyordu; Kanunlara, umumi âdâba, devletin bütünlüğüne, hükümetin değiştirilmesine yönelik, Osmanlı ülkesindeki etnik unsurları siyasal bakımdan bozucu amaçlı ve gizli cemiyetler kurulması yasaklanıyordu. Ayrıca, kavmiyet ve cinsiyet isimlerine ve ilkelerine dayanan cemiyetler de kurulamayacaktı.

Harbiye Nazırı Enver Paşa: Belçika İzciler Birliği Başkanına 'Osmanlı Güç Dernekleri'ni kurdurdu.

Yüksek okul öğrencileri de, matbuat mensupları, hukukçular, ziraatçılar... gibi kendi cemiyetlerini kurdular. Her okulun derneğinin yanısıra, bütün yüksek okulları temsil eden merkezi dernek olarak da **"Mekâtib-i Tâliye Talebe Cemiyeti"** kuruldu. Ayrıca, Askeri Tıbbiye öğrencileri kendilerini devletin varlığını koruma konusunda daha fazla yükümlü hissetme geleneklerini sürdürerek, milleti yok olmaktan kurtaracak milli ve içtimaî bir cemiyet kurulması için çalıştılar ve **"Türk Ocağı"**'nın kurulmasına öncülük ettiler.

Dernekçilik faaliyetlerinin İdadi (Lise) mekteblerine kadar genişlemesi üzerine Maarif Nezareti (Milli Eğitim Bakanlığı) 1909 yılında bir genelge yayınlayarak lise öğrencilerinin dernekleşmesini yasakladı. Harbiye Nazareti'nin yayınladığı bir emirle ordu mensuplarının siyasi cemiyetlere girmeleri yasaklandı.

II. Meşrutiyet dönemi, daha önceki döneme kıyasla öğrenci siyasal faaliyetinin azaldığı bir dönemdir. Fakat, bu dönemde de öğrenciler bazı siyasal faaliyetler içinde yer almışlardır. 31 Mart Vakası olarak bilinen ve Meşrutiyet'in ilânına tepki olarak gelişen gerici ayaklanmaya medrese softaları da katıldılar. 1912 yılında Osmanlı hükümetinin Makedonya bölgesine bağımsızlık vermeyi yürürlüğe koyması üzerine, yeniden iktidara gelmek istiyen İttihad ve Terakki Partisi Darülfünun öğrencilerini Balkanlarda savaş yapılması için gösteriler yapmaya teşvik etti. Bu gösterilerin de etkisiyle oluşan ortam içinde Bab-ı Âli Baskını yapılarak İttihad ve Terakki Partisi tek başına iktidara geldi.

1913 yılından itibaren İttihad Terakki Partisi'nin Tek-Parti Yönetimi'nin kurulması ile açık cemiyetleşme dönemi de sona erdi ve sadece Parti'nin çizgisindeki cemiyetler varlıklarını sürdürebildiler. Tek-Parti Yönetimi, cemiyetler için yoğun bir kapanma-katılma dönemi oldu.

Paramiliter Gençlik Örgütleri

II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı yüksek okul gençliği savaşı destekleyen bir tutum içinde olmuştur. 1912 yılında Balkanlarda savaş isteyen gençlik, 1914 yılında da Osmanlı Ordusunu kin ve intikama çağırıyordu. Mekâtib-i Tâliye Talebe Cemiyeti tarafından düzenlenen Osmanlı kuruluş günü törenlerinde gençlik, Osmanlı ordusunu, Kırım'a, Hindistan'a, Mısır'a, Kafkasya'ya ve Rumeli'ye istiklâl vermesi için savaşa çağırıyordu.

Osmanlı Devleti'nin 1914 yılında Birinci Dünya savaşına girmesi üzerine İttihad ve Terakki Yönetimi gençleri ülke savunmasına hazırlamak için paramiliter gençlik dernekleri içinde örgütleyerek, gençlere, cepheye gönderilmeden önce askerlikle ilgili temel bilgiler vermeye başladı.

Harbiye Nazırı Enver Paşa, 1914 yılında Belçika İzciler Birliği Başkanı M. Parfitte'i Türkiye'ye getirterek Osmanlı Güç Dernekleri'ni kurdurdu. Resmi müesseselerde zorunlu olarak teşkil olunan ve Harbiye Nezareti'ne bağlı olan **"Osmanlı Güç Dernekleri"**'nin amacı, "genç evladı memleketi maddeten ve manen vatan müdafasına hazırlamak ve ölünceye kadar kavi ve sağlam bir vatanperver hasletini muhafaza etmesini temin etmek" olarak belirliyordu. Daha önce kurulmuş olan ve Osmanlı Güç Dernekleri'nin hazırlık şubesini oluşturan izcilik derneklerine oniki yaşından onyedi yaşına kadar olanlar, asıl Güç Dernekleri'ne ise onyedi yaşından yukarı Osmanlılar kabul ediliyorlardı. Genel müfettişliği görevine Miralay Mustafa Kemal'in getirildiği Osmanlı Güç Dernekleri'nin yerine 1916 yılında Almanya'dan esinlenerek, "Osmanlı Genç Dernekleri" kuruldu. Enver Paşa, Almanya'da uzun yıllar gençlik örgütleriyle uğraşmış olan von Hoff'un miralay rütbesiyle Osmanlı Genç Dernekleri genel müfettişliğine getirdi. Böylelikle, Osmanlı gençliği, Harbiye Nazareti'nin emir ve iradesine bağlı olarak zorunlu milis dernekleri halinde örgütlendi. Oniki-onyedi yaş arası gençler **"Gürbüz Dernekleri"**'ne, onyedi-ve yukarısı yaşlarda olanlar da **"Dinç Dernekleri"**'ne katılıyorlar ve fiilen silah altına alınana kadar burada kal.yorlardı. Bu dernek mensubları resmi üniforma giyiyorlar, bölük ve müfrezeler halinde örgütleniyorlardı. Gürbüz Derneklerinde izcilik ve piyade eğitimi yapılmasının yanısıra Dinç Derneklerinde nişan talimi de yaptırılıyordu.

Almanya'daki gençlik örgütlerinden esinlenerek ve İttihat ve Terakki klüplerinin desteği ile ülke çapında örgütlenen bu paramiliter gençlik örgütleri, Osmanlı Devleti'ninin birinci dünya savaşında yenilmesi sonucu iktidarını kaybeden İttihad ve Terakki Partisi ile birlikte dağıldı.

İttihat ve Terakki Yönetimi sırasında azalan öğrenci siyasal faaliyeti, mütareke döneminde yoğunlaştı ve Anadolu'daki mücadeleyi destekler bir özellik gösterdi.

Üniversite öğrenci dernekleri mütareke döneminde, Üniversite öğretim üyelerinin ilerisinde ve İstanbul Yönetimi'nden bağımsız bir politika yürüttüler. Nobel barış ödülü için Sovyet Devrimi'nin önderi Lenin'i aday gösteren İstanbul Üniversitesi öğrencileri, aynı dönemde "vatanın âli hukuk menafiini" temin için derneklerinin önderliğinde **"milli kongre"** adı altında siyasi olarak da teşkilatlandılar. Öğrenciler, İstanbul'da işgalleri proteste eden mitinglere etkin olarak katıldılar. 1919 mebusan seçimlerinde, milli mücadeleyi destekleyen adayların kazanması için bazı öğrenciler yaşlarını büyüterek oy kullandılar. Bir kısım öğrenciler de, özellikle İzmir'in işgalinden sonra, **"vazife göçü"** adı altında milli mücadeleye katılmak için Anadolu'ya geçtiler.

Ertuğrul ERBEK

Miralay Mustafa Kemal: Osmanlı Güç Dernekleri Genel Müfettişi

AYSEL'İ YAŞAMA DÖNDÜRELİM

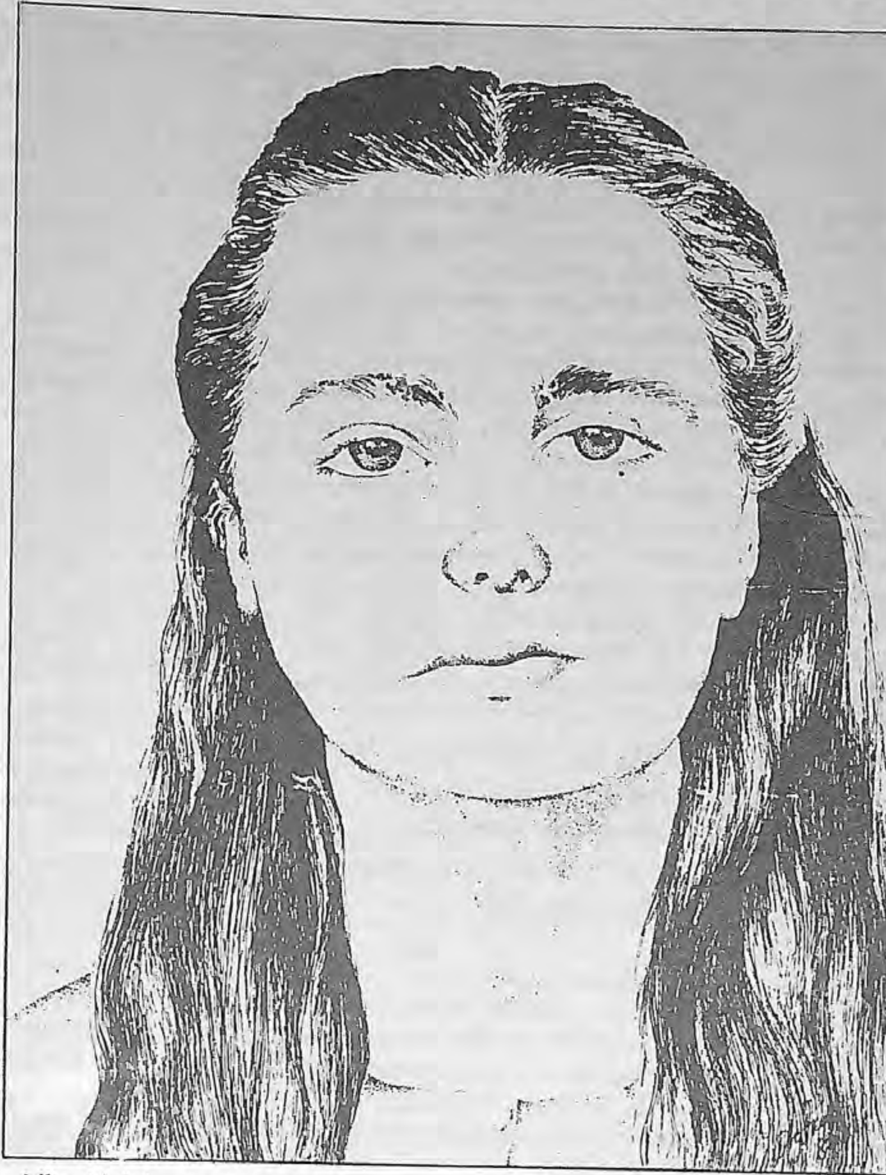
Bugün doktorların, "hastalığı, uzun süren açlığın neden olduğu hasar sonucu" diye başlayan raporlarının konusu olan Aysel Zehir, 1984 yılının 75 gününü kapsayan ve aramızdan dört devrimciyi alıp götüren ölüm orucu eyleminin beşinci kaybı diyebileceğimiz durumdaki bir arkadaşımızdır.

Aysel'in 12 Haziran 1984 tarihinde "noktalanan" yaşamı 1963 yılında başlıyor. Aysel, lise yıllarından itibaren devrimci düşünceleri benimsemiş, bu yolda karşılaştığı sayısız baskı ve işkenceye göğüs gererek, her türlü onursuzlaştırma ve vazgeçirme çabasını boşa çıkarmıştır. Annesinin deyimiyle o, "ateş gibi bir kızdı". 1981 Kasım'ındaki son gözaltına alınışında tutuklandı ve Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB) davasında yargılanmaya başladı.

Aysel, 1984 yılında yapılan açlık grevinin 45. gününde Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne getirildi. Bu ağır görevi üstlenmekten ötürü son derece mutluydu. 8 Haziran 1984 tarihinde ailesine çektiği telgrafta, gözlerinin iyi görmediğini, bunun da normal olduğunu yazıyordu.

Tüm analar gibi Aysel'in anası da hastanenin önünden ayrılmıyor, yakaladığı askerlere, hastabakıcı ve hemşirelere kızının durumunu soruyordu. Öğrendiğine göre, hastane başhekimi Aysel'in başucundan eksik olmuyor, "yüksek yerlerden" gelen telefonlarda "Aysel'i yaşatmaya bakın" deniyordu. 12 Haziran 1984 tarihinde Genelkurmay'dan gelen resmi yazı, Aysel'inn bilincini yitirdiği anlarda tıbbi müdahalede bulunulduğunu, ancak kendine geldiğinde serumu çekip attığını, emirlere bundan sonra uyması için ailesinin telkinde bulunmasını bildiriyordu.

O artık "özgür"dü. Ailesi, onu tedavi ettirebileceğini, eski Aysel'i göre-

rebileceğini düşünüyordu. Oysa üç yıl süren tedavi çabaları sonuçsuz kaldı. En iyi doktorlara hastanelere götürdüler. Umutlar birbiri ardına sönüp giderken, her yeni doktor ve ilaç adını duyuşta, "Bir de bunu deneyelim" dendi. Ancak, bütün bunlar, bugün Aysel'in tamamen suskun, dünyayla ilgisi kesilmiş, hareket edebilmesi dışında bitkisel bir yaşam sürmesine son veremedi. İlk kez karşılaştıkları böyle bir hasta karşısında doktorlar da çaresizdi.

Aysel'in bilincini yitirdiği günden bu yana 3,5 yıl geçti. hiç bir düzelme gösterememesi, hatta giderek daha da kötüleşmesi karşısında bir tek yol kalıyordu; Avrupa'da tedavi ettirmek. Danimarka, Fransa ve Hollanda'da işkence ve açlık grevinden kaynaklanan hastalıkların tedavisinde uzmanlaşmış hastaneler var. Oralarda tedavi ettirmek için ailesi, pasaport almak üzere başvurdu. Ancak Aysel'e pasaport verilmiyor. Verilen yanıt "Takıntısı var, inceleyeceğiz", "Yargılanması devam ediyor" vb. Türkeş, Erbakan ve Ecevit'lere aynı "takıntı" bir çırpıda yok sayılıyor oysa.

Sanki ölüm orucu sırasında "Aysel'i yaşatın" diye telefon edenler, başucunda dil dökenler aynı bürokratik yapıdan değildi. Kaygılar o zaman farklıydı tabii. 21 yaşında bir genç kızın, hem de örgüt üyeliği sayıyla en fazla 8 yıl alacak ve yaş küçüklüğünden dolayı daha da düşecek bir siyasi tutuklunun ölmesi halinde, ölüm orucunda ölen dört devrimci için "onlar zaten idamlıktı, o yüzden ölüm orucuna yattılar" uydurmacasının elle tutulur bir yanı olmayacaktı.

Aysel şimdi pasaport bekliyor. Tüm ilerici, demokrat kamuoyu, Aysel'e pasaport verilmesi doğrultusunda duyarlı davranmalı ve demokratik kuruluşlar bu yönde girişimlerde bulunmalıdır.

AYSEL'İ YAŞAMA DÖNDÜRELİM
kampanyasında tedavi masraflarını ailesiyle paylaşalım

Türkiye İş Bankası
Rıhtım Kadıköy Şb.
H. No: 2345267

BASIN AÇIKLAMALARI

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ İSTANBUL MİTİNGİ

İnsan Hakları Derneği'nin ülke çapında 19 Eylül'de başlattığı "Genel Af İçin ve İdam Cezalarına Karşı" Kampanya sürüyor. İmza sayısı 60 bine ulaştı. Kampanya çerçevesinde İstanbul Şubesi tarafından düzenlenecek Miting tertip komitesinde şu kişiler yer almaktadır: Emil Galip Sandalcı, Filiz Karakuş, Ragıp Zarakolu, Şükran Ketenci, Melahat Sarptunalı, Adnan Özyalçıner ve Serap Yakut. Tertip Komitesi başkanlığını Emil Galip Sandalcı yapmakta. 6 Aralık 1987 günü saat 13'de Kadıköy'de Yoğurçu Parkından başlayarak yürüyüşün sonunda, Eski Tramvay Deposu karşısındaki Söğütlü Çeşme Meydanında Miting yapılacaktır. Miting yapılacak ve toplantı saat 17'de sona erecektir. Mitingte kullanılacak sloganlar ve konuşmacılar daha sonra bildirilecektir. Bu mitingle ilgili olarak İstanbul Vilayetine 16 Kasım 1987 günü başvuru yapılmıştır.

TAYAD: SİVİL CEZAEVLERİNDE BASKILAR ARTIYOR

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAYAD) 12 Kasım 1987'de yaptığı basın açıklamasında "Cezaevlerinde Tek Tip Elbise konusundaki dayatmaların sürdüğü, aile ve avukat görüşlerinin engellendiği" dile getirildi. Sinop, Burdur, Amasya, Eskişehir ve Mersin Kapalı Cezaevlerinde çeşitli baskı ve yasakların uygulamaya sokulduğuna dikkat çekilen açıklamada, "bugün bu sorunların sivil cezaevlerinde gündeme getirilmesinin askeri cezaevlerinin kapatılma çalışmalarıyla ilgili olduğu" ifade edildi.

SAĞMALCILAR'DA YENİ BASKILAR

İki yıl önce insan sağlığına aykırı olduğu gerekçesiyle boşaltılan Sağmalcılar-2 Cezaevi'nde, insan sağlığına aykırıdır raporu verildiğinden bugüne hiçbir olumlu düzelme yapılmadığı halde B-1 koğuşundaki yaklaşık 50 siyasi tutuklu baskı ve şiddetle Sağmalcılar-2'ye götürüldüler.

SEÇİM ÖNCESİ BAZI GÖZLEMLER

29 Kasım seçimlerine birkaç gün kaldı. Siyasal gelişmelerin yoğunluk kazandığı şu günlerde önemli gördüğümüz kimi gözlemlerimizi ifade etmeye çalışacağız. Türkiye için önemli bir siyasal dönemecin arefesinde böyle bir yaklaşımın burjuva partilerinin umut olmadığının birkez daha tekrarlanmasından daha yararlı olacağı kanısındayız. Ancak Türkiye'deki siyasal gelişmelere ilişkin gözlemlerimize geçmeden önce devrimcilerin **genel olarak** seçimlere nasıl bakmaları gerektiğine kısaca değinelim.

Devrimcilerin seçimlere ilişkin **önceden belirlenmiş ve her koşul altında uygulanması gereken** bir tavrı yoktur. Seçimlere ilişkin tavır, tamamıyla **taktik** bir sorundur. İçinde bulunulan koşullara bağlı olarak, demokrasi güçleri için yeni mevziler kazandırabilecek herhangi bir tavrı (bu konuda çok çeşitli seçenekler sözkonusu olabilir) benimsemek mümkündür. Nitekim dünya sosyalist hareketinin tarihi de çok zengin deneylerle doludur.

Devrimcilerin seçimlere ilişkin önceden belirlenmiş ve her koşul altında uygulanması gereken bir tavrı yoktur. Seçimlere ilişkin tavır, tamamıyla taktik bir sorundur. İçinde bulunulan koşullara bağlı olarak, demokrasi güçleri için yeni mevziler kazandırabilecek herhangi bir tavrı benimsemek mümkündür.

Kendi konumuza dönersek, ülkemizdeki son siyasal gelişmelere bakıldığında, seçim öncesi tablonun dikkate değer noktaları şöyle özetlenebilir.

1. Seçimler öncesinde siyasi tartışmaların yönünü büyük ölçüde ANAP tayin etmektedir. Yani, siyaset sahnesinde yer alan çok çeşitli eğilimler, sürekli olarak, sınırlarını Özal'ın çizdiği bir tartışma platformu içinde sıkışıp kalmaktadırlar. Kuşkusuz ANAP bu konuda iktidar olmanın avantajını iyi kullanmaktadır. Ama muhalefetin de siyasal tartışmaları ülke için çok daha önemli ve hayati alanlara çekmeyi başaramadığı ortadadır. Bunun en güzel örneği, son günlerde hangi amaçla tartışıldığı pek anlaşılmayan "çağ atlama" meselesidir. Böylesine içi boş bir lafın siyasi tartışma gündeminin başında yer alması (ki Özal'ın da istediği budur) muhalefetin aczini de sergilemektedir.

2. 16 Kasım günü TBKP yöneticilerinin Türkiye'ye dönmesi karşısında hükümetin tutumu, ANAP'ın seçim öncesi "liberal" görünme dümenlerini bozmuştur. Aslında daha önce yaşanan birçok olayda da bu gerçek açık seçik görülmüştü. ANAP'ın foyasını bir kez daha sergileyen bu olaydan sonra, umarız artık Özal'ın liberallikleri masalına son verilir.

Bu konuyla doğrudan ilgili olmasa da yeri gelmişken bir noktayı daha belirtmekte yarar var. Türkiye'de demokrasinin varlığı ya da yokluğu, Ceza Kanunundaki falanca maddelerin yürürlükte olup olmamasına, ya da filanca partinin kurulup kurulmamasına indirgenemez. Bu tamamen siyasal özgürlüklerin sınırlarının daralıp genişlemesiyle ilgili bir sorundur. Demokrasi ise, siyasal sistemi oluşturan kurumların bütünü için tartışılabilir.

3. 70'li yıllar boyunca Türkiye'de sosyal demokrat hareketin karizmatik lideri olan Bülent Ecevit, siyasal yaşamını noktalamaya doğru gidiyor. Bir yandan kendini sola karşı tanımlama tavrını ısrarla sürdürürken diğer yandan da SHP ile husumetini, SHP içinde yer aldığını iddia ettiği çeşitli unsurlardan bahsederken "kimi çevrelere" mesaj gönderme boyutlarına vardırıyor. İnsan böyle bir noktaya bir kez geldimi nerede duracağı belli olmaz.

4. Daha önce seçim tarihinin 1 Kasım olarak belirlenmesi ve partilerin adaylarını merkezden belirlemeleri, ancak Anayasa Mahkemesinin seçim yasasını iptalinden sonra, adayların bu kez önseçimle belirlenmesi ve önseçim sonuçları, özellikle SHP açısından bazı gerçekleri gözler önüne sermiştir.

SHP'nin yönetimi, teşkilatına (ya da daha genel bir ifadeyle tabanına) göre çok geri konumdadır. Parti yönetimi, bir yandan dejenere olmuş hizip dengelerini gözetme, bir yandan da 12 Eylül'le uzlaşma eğilimi içindeyken tabanın tavrı, büyük ölçüde, demokratik hakların savunulması eğiliminin işaretlerini vermektedir.

5. Seçimlere az bir zaman kala halkın genel eğiliminin bir kez daha ANAP'tan yana olduğu anlaşılmaktadır. ANAP'ın alacağı oy miktarı kendisini iktidara götürecek midir bilemeyiz ama şu anda birinci parti konumunu koruduğu tartışma götürmez bir gerçek.

İşte üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri de budur. ANAP dört yıllık icraatı boyunca ülkenin temel ekonomik sorunlarını çözememiş, emeğiyle geçinenler için yaşam koşulları giderek ağırlaşmış, gelir dağılımı iyiden iyiye bozulmuştur. Siyasal özgürlükler açısından askeri yönetimden bu yana ciddi bir gelişme söz konusu olmamıştır. Kısaca ANAP'ın demokratik hak ve özgürlüklere yaklaşımını 12 Eylül felsefesinin devamı olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Peki halk neden hâlâ ANAP'ı desteklemektedir? Bu sorunun ayrıntılı ve makul cevabının sol açısından da öğretici olacağı inancındayız.

6. Erken seçimin beraberinde getirdiği siyasi platform, referandum öncesinde olduğu gibi 'kime oy vermeliyiz?' ya da 'oy vermelımiyiz?' tartışmaları ile sınırlandırılmamalı, Türkiye solu, erken seçim sorununa daha geniş bir perspektiften bakmalıdır. Bilindiği gibi erken seçimin yarattığı atmosfer, kitlelerde politizasyonun yükselmesine yol açmaktadır. Halkın ilgisi, ülkede yaşanan ekonomik-siyasal sorunlara ve bu sorunlar karşısında çeşitli siyasi eğilimlerin program ve çözüm önerilerine yönelmektedir. İşte demokrasi güçleri açısından seçimlerin önemi tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, demokrasiye inananların öncelikle,yaşanan siyasi gerçekleri dile getirmeleri gerekir.

7. **Görünen odur ki, bugün hiçbir siyasi** parti temel demokratik hak ve özgürlükleri samimiyet ve kararlılıkla savunma tavrı içinde değildir. Seçime katılan partiler açısından durum bu olunca, demokrasi güçlerinin önündeki temel sorun, yukarda da ifade ettiğimiz gibi yaşanan siyasi gerçekleri halka anlatmak ve varolan tüm olanakları kullanarak asgari demokratik talepleri dile getirmektir. Bugün, demokrasiden yana olanların gündeminde öncelik taşıyan konular; 12 Eylül dönemindeki yargılamaları ve verilen cezaları bütün hukukî sonuçlarıyla kaldıracak bir genel affın çıkarılması, ölüm cezasının kaldırılması, başta işçi sınıfı ve sendikal faaliyetler olmak üzere, emekçiler üzerindeki baskı ve yasakların kaldırılması, Doğu'da ulusal baskılara son verilmesi, üniversiteleri gerici ideolojilerin üretildiği, ülkenin genç beyinlerinin köreltildiği kurumlar haline getiren YÖK'ün kaldırılmasıdır. Erken seçim olayı yurtseverler açısından, sözkonusu demokratik taleplerin geniş halk kesimlerine benimsetilmesi amacıyla yürütülecek çabalarla anlam kazanacaktır. Yani sorun; şu ya da bu partinin desteklenmesinden öte bir demokratik programın sahiplenilmesidir. Bu anlamda, yukarda özetle ifade edilen demokratik talepleri samimiyetle benimseyen ve her koşul altında savunan adayların desteklenmesi seçimler karşısında alınacak genel tavrın bir parçası olarak görülmelidir.

Sorun; şu ya da bu partinin desteklenmesinden öte bir demokratik programın sahiplenilmesidir. Bu anlamda, demokratik talepleri samimiyetle benimseyen ve her koşul altında savunan adayların desteklenmesi seçimler karşısında alınacak genel tavrın bir parçası olarak görülmelidir.

Migros işçileri haklarını almakta kararlı

Migros işyerlerinde işçiler kararlı bir şekilde grevi sürdürüyor. İşveren bir yandan sözleşme maddelerini kabul etmezken bir yandan da grevdeki işyerlerinden mal çıkarmaya çalışmakta. Ancak işverenin yasadışı mal çıkarması ve satışı işçiler tarafından önlendi. Grevin sona erdirilmesi için iktidarın ve Türk-İş üst yetkililerinin aracı olma çabaları da herhangi bir sonuç vermedi.

86. gününü dolduran Migros grevi hakkında ayrıntılı bilgi almak için Tez-Koop-İş sendikası 3 No'lu Şube Başkanı Aynur KARAASLAN'la görüştük. Grevin ilk başladığı günden (20 Ağustos) daha büyük coşkuyla devam ettiğini belirten A. Karaaslan Demokrat Arkadaş'a şunları söyledi: **"Tüm engellemelere, basında çıkan yalan yanlış haberlere rağmen, direncimiz kırılmayacak. Amacımız sadece ücret, yani ekmek elde etmek değil, aynı zamanda demokratik kazanımları da hedef almaktayız. İşçilerin kişiliklerine saygıya yönelik, fazla mesainin rıza ile olması, kapanış saatininyarımsaat önceye alınması, disiplin kurulunun işçi lehinde düzenlenmesi konusunda anlaşma sağlanamadı"**

Aynur Karaaslan ayrıca; **"uzun süreli çalışma yaşamını hedefledikleri, işçilerinin ikametgahlarına yakın yerlerde çalışmasını istediklerini"** söyledi.

Aynur Karaaslan anlaşma sağlanamayan sözleşmediki istemleri arasında **"nakliyat şoförlerinin de günde 30-40 ton mal boşaltmalarına karşı çıktıkları"**maddelerinde yer aldığını belirtti.

Karaaslan, **"İşverenin baskılarını, yasadışı satışlarını Migros işçisinin kendisi önlemiştir. Grev öncesine ait 50 günlük ikramiyemiz verilmedi. Polis sözleşme masasına gireceğiz diyor.... Polisin baskıları grevi bitirmeye yöneliktir. İşçilerimizin hayatının tehlikeye girmesi durumunda sorumlu devletin kendisidir."**

Grevin ilerleyen günlerinde grevdeki Migros işçilerine ve ailelerine sağlık kontrolü yapıldı. 3 No'lu Şube Başkanı A. Karaaslan'la yaptığımız görüşme sonrası grevdeki işçilerin de grev hakkındaki görüşlerini aldık. Görüştüğümüz işçilere, grevin ne aşamada olduğunu, anlaşmazlık sağlanamayan maddeler konusunda, görev süresince sendikalarının tutumunu, halkın (özellikle gençlerin) greve karşı ilgisini, sağlık durumlarını sorduk. Aksaray Migros işyerinde grev gözcülüğü yapan işçi Mehmet LALE, şunları söyledi; **"İşverenin halkta yarattığı imaj şuydu; Biz işçimize para veriyoruz. Bizim talebimiz 100 bin işveren ise 60 bin veriyordu. Sendikamız bizi temsil etmekte tam yetkilidir. İşçi 80 gün bekledikten sonra bir yıl da bekler. Hiçbir taviz vermeyeceğiz. Bu grevde alınacak haklar birçok sendikaya örnek olacaktır. Çalıştığımız işlerlerinde insanca bir muamele görmek hakkımızdır. İşyerinde müdür veya diğer işveren yetkilileri en ufak bir sinirlenmede işçiye yüklenmektedirler. Örneğin yemeğimi yarıda bırakıp işe gitmedim diye başka mağazaya gönderebiliyorlar. Hiçbir sosyal yaşantımız yok. Basında Koç'un işçilerine altın dağıttığını okuyoruz. Migros işçisine üvey evlat muamelesi yapılıyor. Plaketin önemi yoktur. Hatırlanmak isteriz. Ama bundan sonra bunlarla avutacaklarsa bizi, yanılıyorlar. Altının bir tarafında muhakkak kendi amblemi vardır."**

Şube başkanlarına güvendiklerini fakat Türk-İş yetkililerinin tutumunun işçiden yana bir tutum olmadığını, dile getiren M. Lale, **"grev çadırları birer okuldur"** dedi. **"Öğrencilerin grevlerini desteklemelerine memnun olduklarını, dayanışma olmadan birlik olmadan hiçbir şeyin başarıya ulaşamayacağını"** söyledi.

Eminönü Migros işyerinde ziyaret ettiğimiz grev gözcüsü Mustafa ACAR ve Çetin BAĞCI da haklarını almakta kararlı olduklarını belirttiler.

"Grev çadırı kurmak yasak. Ateş yakmak yasak. Fakat Migros kalabalık bir bölgede olduğu için polis, halkın tepkisini çekmemek düşüncesiyle müdahale edemiyor. Sendika işçiden habersiz hiçbir şey yapmıyor. Aynur hanıma güveniyoruz. Şubemizle herhangi bir sorunuz yok. Sözleşmede anlaşmaya varılamayan 18 madde var. Bu 18 madde için greve çıkıldı. İşveren bu maddelerin 4 tanesini kabul eder gibi olmuş, fakat sonra vazgeçmiş, şu anda bir görüşme yok. Ailece sağlık kontrolünden geçtik. Turp gibiyiz ve haklarımızı almakta da kararlıyız' diye düşüncelerini özetlediler.

Deri işkolunda grev sonrası

Pekgüleç: Kazanımlarımız salt ekonomik değil

Deri-İş Sendikasına bağlı işçiler Kazlıçeşme'de iktidarın ve işverenin, tüm engellemelerine rağmen sürdürülen grevde kazanılan mücadelenin onurunu taşıyor. 24 Haziran 1987 günü başlayan ve 129 gün süren Kazlıçeşme grevi sonrası Deri-İş Sendikası genel başkan vekili Munzur Pekgüleç, **Demokrat Arkadaş** için grevi değerlendirdi:

"Deri-İş grevi 12 Eylül sonrası: sendikal yasalar ve 82 Anayasası'na rağmen grev yapılabileceğini kabul etmeyenlere iyi bir ders olmuştur. Evet, bugünkü yasalar ve anayasa anti-demokratiktir. Fakat işçilerin ekonomik-demokratik talepleri de ihmal edilemez.

Bundan dolayı, bunların aşılabilmesi için mücadele etmenin zorunlu olduğuna inanıyorduk. Ancak bu mücadelenin salt sendika tarafından yürütülemeyeceği, bunun yanında işçilerin de mücadeleye bizzat katılması önemlidir. Bu bakımdan toplu sözleşme döneminde işçiler daha duyarlıdır. Sendikal anlayış olarak toplu sözleşmeleri hazırlanırken, taleplerin belirlenmesinde işçilerle birlikte davranmaktayız. Bunun yanısıra sözleşme hazırlanırken işçilerle salon toplantıları yapılarak ekonomik olarak alacaklarımızın üç aylık ömrünün olduğu özellikle demokratik taleplerin ön plana çıkarılması gerektiği anlatıldı.

Grev kararı işverenle anlaşma sağlanamaması sonucu kaçınılmaz oldu. İşçilerle yapılan salon toplantıları ile işverenlerin sözleşme aşamasındaki tavrı izah edilerek grev kararını bizzet işçilerle birlikte kararlaştırdık. Yaptığımız bu toplantılarda işçilere; grevin uzun süreceği, karşılarındaki gücün işveren olmadığı, karşımıza iktidar ve kurumlarının çıkabileceği izah edildi.

İşverenler grevi kırabilmek için, içerden mal çıkarmak ve işyerlerine mal sokmak konusunda polisi sürekli olarak işçinin karşısına diktiler. İşveren verilen bazı hakları gerek günlük gazetelerde yayınlatarak, gerekse işçilerin bizzat evlerine giderek, verdikleri ekonomik hakların Türkiye standartlarının üzerinde olduğunu ifade etmek suretiyle grevi kırmaya çalıştılar. Grev sırasında bize göre önemli olay ise, Avrupa Ülkelerinde uygulanmayan lokavt silahını işverenin deri işçilerine uygulamasıdır.

Deri işçileri bu duruma sert tepki gösterdi. 12 Eylül sonrası ilk defa lokavtı protesto etmek için, Deri işveren sendikası önünde toplanarak lokavtı kıracaklarını haykırdılar ve sonuçta öyle oldu. Grevin 50. günü işverenler lokavtı kaldırmak zorunda kaldılar. Deri-İş grevi bizlere göre iki anlamda başarıyla sonuçlanmıştır.

Birincisi iktidarın iktisadi politikası ve prensip kararı olan 4 maaştan fazla ikramiye verilmeyeceği prensibini kırarak 5. ikramiye olacak yıpranma primi alınmıştır. Özellikle ücretler birinci yıl % 82, ikinci yıl % 60 oranında artırılmış..

Ayrıca 12 Eylül sonrası hiçbir sendikanın sağlayamadığı bir hak Deri-İş grevi sonunda kazanıldı. Disiplin kurullarında kurul başkanlığının taraf sendikalarca sırayla yapılması ve aynı sayıda temsilci bulunması karara bağlandı.

Sonuç itibariyle Deri işçilerinin mücadelesi şunu göstermiştir: Yasaların anti-demokratikliğinden şikayet eden tüm unsurlar, bunların aşılması için direniş ve mücadele etmekten başka yol olmadığını anlaşılmıştır. Vebu başarıda tüm demokrat güçlerin yakın destek ve dayanışması başarımızın temelini oluşturmuştur."

NİKARAGUA ARTIK GÜLÜYOR

SANDİNO ÜSTÜNE

Yararak yağmuru sessizce ve yorgun
köyün çamurlarına bata çıka ilerliyorlardı
Viva Sandino...
Dağdan gelmişlerdi ve dağa gidiyorlardı.

Ernesto Cardenol (1)

Nikaragua, toplum yapısı yüzyılın başlarında tipik bir sömürge döneminin izlerini taşıyordu. Sömürü ilişkileri içinde ülkede sömürgecilerin yerini artık uzantıları yerli egemenler almıştı. Ve bundan sonraki tarih üç unsur tarafından belirlenecekti. Nikaragua'yı son devralan emperyalist güç ABD, yerli egemenler ve halk.

NİKARAGUA OLİGARŞİSİ ve ABD

Nikaragua tarihinde oldukça önemli siyas ve kültürel etkileri taşıması nedeniyle öncelikle yerli egemen güçlerin kısa bir açılımı ile konuya girmek durumundayız. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ülkede sürekli olarak iç savaş çıkmasına yol açan iki büyük aile-klan mevcuttur. Merkezi yerleşimi Granada kentinde olan geleneksel latifundiya sahipleri ve tüccarlardan oluşup, ancak ilkel ekonomi biçimlerinde yaşayabilen Chomorro ailesi. Ve Leon'a yerleşmiş tarımsal ürün ihracatı yoluyla dinamik biçimde burjuvalaşmaya doğru yol alan Sacasa ailesi. Bu iki ailenin düzen içindeki ekonomik konumlarının farklılığı onları süreç içinde siyasi olarak da farklı tercihler yapmak durumunda bırakmış, zamanla Chomorra'lar tutucu partiyi kurarken, Sacasa ailesi de Liberal partiyi oluşturmuştur. Çok uzun bir dönem bu iki parti arasındaki çatışmalar birinin iktidar olduğu dönemde diğerinin çıkarttığı ayaklanmalar ülkede ABD işgallerine uygun zemin hazırladı. Nihayet yüzyılın başlarında Nikaragua'da halk adına çok kısmi de olsa bir takım hakların ilk kez güvenceye alınması anlamına gelen anayasalı düzeni savunan Zeleya hükümetinin ABD tarafından safdışı bırakılması halkta tepki yaratmış, Zeleya'yı destekleyen Liberaller ile yoksul köylüler birlikte tavır alarak ABD'ye karşı mücadele hazırlıklarına girişiyordu.

Doğaldır ki bu durumda ABD, hemen her zaman ortak çıkar noktaları yakalayabileceği bu partilerden farklı olarak halk desteğindeki anti-Amerikancı bir hareketin gelişmesi ne asla izin vermemeliydi. Bu nedenle 4 Mayıs 1927'de Tipitapo anlaşması imzalanıyor, ve iki parti barıştırılıyordu. Halkın yaşanan bu aldatmacaya tepkisi beklenenin çok üstündeydi. Ve açıkça ortaya çıkan çok önemli bir sonuç vardı. Halk öğrenmişti ki; "Esas politik ve askeri güçler şunlardı; bir yanda emperyalizm tarafından teslim alınmış yerel liberal-tutucu güçler, öbür yanda ulusal kurtuluş için anti-emperyalist mücadele ve sınıf mücadelesi sürdürmeye çalışan silahlı devrim güçleri". (2)

ABD gittikçe büyüyen Ulusal Sandino haraketini ancak serbest seçim vaadi yoluyla bastırabileceğini düşünerek, partiler kanalıyla Sandino'ya görüşme çağrısı yaptırdı. Sandino o andaki dengeler içinde uzun vadeli bir mücadeleye hazır değildi. Durumu değerlendirdi ve ABD askerleri fiilen çekilip ülkede sınırlı da olsa seçim yapılınca dağlardaki savaşımına son verdi ve güçlerini dağıttı. Hemen ardından 21 Şubat 1934'de de pusuya düşürülüp öldürüldü. Bu acı olay Nikaragua halkı açısından öğretici deneyimlerle doluydu. Mücadele yöntemi ve hedefleri konusunda halkın önünde yeni ufuklar açılmıştı. Sandino'nun ölümünün ardından ülke çapında katliamlar yaşandı. Yüzlerce köylü acımasızca öldürüldü. Sandino'nun kırsal bölgelerde kurduğu kooperatifler yerle bir edildi. Öte yandan gelişen anti-emperyalist hareketin bir daha asla canlanmaması gerekiyordu. ABD düşündü ve uzun vadeli çıkarlarını savunacak "Partiler üstü" silahlı bir güç oluşturulmasına karar verdi. Böylece tarihin gördüğü en korkunç diktatörlüklerden birinin yıllar boyu bekçiliğini yapan Somoza liderliğindeki "Ulusal Muhafızlar Ordusu" ortaya çıktı.

SOMOZALAR SAHNEYE ÇIKIYOR

İktidarı ele geçirdiği ilk günden itibaren ülkeyi bir çiftlik, devleti ise çete olarak kullanan Somoza, iktirdarda kalabilmesi için kısa sürede, egemenliğinin sınıfsal temelini oluşturması gerektiğini biliyordu. Büyük bir talana girişti. Ve zenginliği bir kaç yılda muazzam boyutlara ulaştı. Bir yandan Liberal parti içinde konumunu gittikçe güçlendirirken, öbür yandan Ulusal Muhafızları da bu talanlardan yararlandırarak; onların kendilerini her yönden halktan üstün ve ayrıcalıklı hissetmelerine zemin hazırladı. Askeri eğitimler sırasında ulusal muhafızların "Yaşasın Ulusal Muhafızlar Kahrolsun Halk" diye eğitim yaptığı bugün bile bilinmektedir. (3) Halk üzerindeki çok yönlü baskılar Baba Somoza (I.) 1956'da bir halk ozanı tarafından öldürülene dek sürüp gitti.

Nikaragua'da 2. Dünya Savaşı sonrası, ABD'nin ve emperyalist güçlerin, sermayenin yeniden yapılanması politikası çerçevesinde belli bir liberalleşmeye giriştiği ve güçlü bir burjuvazinin yaratılmasıyla rejimin sınıfsal temelinin güçlendirildiği bili-

niyor. Ancak Somoza'nın vahşi zenginleşme yöntemleriyle hem halkta hem de toprak ve sanayi burjuvazisinde yarattığı olumsuz etkiyi artık sadece yeni vahşetler uygulayarak engellemesi mümkündü. Öyle yaptı.

El konan geniş topraklar, şeker ve kahve üretiminden alınan paylar, Ban-America ve benzeri büyük bankalarla ortaklıklar, kartel hisseleri... Bütün bunlar Somoza'ların artık güçlerini sadece "zor"dan değil aynı zamanda "Mülk"ten de almasına zemin hazırlamıştı. Ve bu gözü doymaz hırs nedeniyle burjuvazinin kredilerden yararlanamaması zaman zaman Somoza ile diğer güçlü ailelerin egemenlik için çatışmalarını büyük boyutlara ulaştırıyordu.

FSLN DOĞUYOR

1960'lara gelindiğinde ülkede bir başka hareket adını duyurmaya başlamıştı. 1961'de bir öğrenci hareketi olarak ortaya çıkıp, gittikçe güçlenen FSLN, 1966-1967'de Pancasan denilen dağlık bölgede FSLN'nin gerilla eylemleri başarısızlığa uğrasa da askeri yenilgiden çok daha büyük kazanımlar elde edilmişti. Halk gerillaların sesini politik alanda farklı bir ses olarak algılamıştı. Henüz kitle bağları kopuk olsa da bu durum halk nezdinde ciddiye alınmanın başlangıcı olarak çok önemli bir çıkışdı.

"Tachito" denen oğul Anastasyo Somoza Debeyle (II.) işte bu gelişmelerin yaşandığı ekonomik-politik bir ortamda başkan oldu. 2. Somoza iktidara geçer geçmez merkezi devlet otoritesini güçlendirmek adına babası gibi yoğun bir şiddet uygulamasına girişti. Toplumsal muhalefet yavaş yavaş gelişti, grevler, öğrenci eylemleri çoğalırken,- 1970'te grevci işçilere ulusal muhafızların saldırısını kınamak üzere destekleme eylemi yapan öğrencilere terör estirilmesi olayları patlama noktasına getirdi. Ruben Daryo Üniversitesi kapatıldı ve bu dönemde Nikaragua ve Leon'da da iki Üniversite ve on okul muhafızlarca işgal edildi. Nikaragua kaynarken tam da bu sırada 1971 Şubatında Corro Negro yanardağı püskürmeye başladı. Bu, ülkenin en büyük tarımsal geliri kaynağı olan 10.000.000 Dolarlık pamuk ihracatının sonu ve buna bağlı olarak da sanayi ve ticarette yaygınlaşan bir bunalımın başlaması demekti. Ülkede ekonomik kriz alabildiğine derinleşirken bir başka doğal felaket ikinci bir kez yıkıma neden oldu. 1972 yılında managnayı yerle bir eden korkunç bir depremle sanayi tesisleri, evler, fabrikalar yok oldu. Onbinlerce insan aç ve açıktaydı. Ve dünyanın her yerinden Nikaragua'ya yardımlar yağıyordu, -üstelik bu yardımların tutarı vüzsekсenmilyon doları da buluyordu- ama halkın koşullarında zerrece değişim olmadı. Çünkü tüm yardımlar Somoza ailesinin özel işleri için yatırım olarak kullanılıyordu. Bu son olay (kredilerin büyük bölümünün Somoza'nın işleri için kullanılması) hem halk kesiminde hem de tarım ve sanayi burjuvazisinin Somoza'yla ilişkilerinin gerginleşmesine yol açtı. Burjuvazi zor günler yaşıyordu. Tesisleri yanıp yıkılmıştı ve yeniden toparlanacak kredi de bulamıyordu. Ama neredeyse tüm banka sistemi Somoza tarafından denetlendiği için yapılacak hiç bir şey yoktu.

Ülkede sürekli olarak varolan Sıkıyönetim, yarattığı tepkiler nedeniyle 1977'de ABD baskısı ile bir dönem için kaldırılınca kitle gösterileri yeniden patlak verdi.

NİKARAGUA

YÜZÖLÇÜMÜ : Tahmini olarak 130.000 - 148.000 km²
NÜFUS : 2.700.000
NÜFUS ARTIŞI : % 3,3 (yılda)
BAŞKENT : MANAGUA
KENTLEŞME ORANI: % 35,2 (1975)
PARA BİRİMİ : CORDOBA

EKONOMİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI	EN ÖNEMLİ İHRACAT ÜRÜNLERİ
Tarım : % 26,8	Pamuk: %25,5
İmalat San : % 20.0	Kahve : % 12,8
Hizmet : % 49,7	Şeker : % 11,3
Madencilik-İnşaat : % 3,5	Et : % 7,2

RADİKAL BURJUVA MUHALEFET ve FSLN

Aynı yıl Ekim'de Kostarika'da bulunan Nikaraguali sürgün burjuva-aydınların oluşturduğu bir grup olan "Onikiler" (Los Doce) halka Sandinistleri destekleme çağrısında bulundu. Ve Nikaragua için önerilen her alternatifte FSLN'nin bulunmak zorunda olduğunu açıkladı. Bunun ardından "Onikiler" ülkeye döndü ve yaklaşık yüzbin kişilik bir kitle gösterisi ile karşılandı. (4) "Onikiler" bileşimleri itibariyle bir burjuva aydın grubuydu; içlerinde rahipler, rektörler, hukukçular, sanayiciler, mimarlar vardı. Bu arada Onikilerin Somoza'nın devrilmesi ve iktidarın ele geçirilmesinden sonraki sürece ilişkin olarak hazırladıkları programın pek çok noktasının FSLN programı ile çakışması da son derece ilginçtir. (5) Mücadele ilerleyip gün geçtikçe FSLN'nin güçlenmesi üzerine, ABD bir taraftan Somoza'ya desteğini artırıyor, öbür yandan da çift ata oynama taktiği ile burjuva muhalefeti FSLN'ye karşı güçlendirmeye çalışıyordu. 22 Ağustos 1978'de 25 FSLN militan ulusal sarayı basarak 200 önemli devlet adamını rehin alınca dengeler net biçimde açığa çıktı. Bu eylemle FSLN ülkedeki tüm siyasal tutukluların serbest bırakılmasını, onmilyon dolar para, yurtdışına çıkış için uçak ve Devlet radyosunda 12 bin kelimelik FSLN bildirisinin okunmasını sağladılar. Bu nokta artık halk açısından gücün somutlaştığı ve Smoza'nın yenilenebilirliğinin ortaya çıktığı idi. Bir kaç aylık kısa bir süreden sonra gelişen Eylül ayaklanmasında artık halk sokaklara dökülmüştü. Ulusal Muhafızlara karşı ne bulursa onunla savaşmaya başlamıştı. 24 Ağustos 78'de muhalefetin ortak çağrısı ile genel greve gidildiğinde, % 90 katılımla, belki dünyada ilk kez işçiler, işverenler, tüccarlar, esnaflar ve tüm halk kesimlerinin aynı anda greve çıktığı bir dönem yaşanıyordu.

Tüm bu olaylar Nikaragua'da mücadele günlerinden bu yana Burjuva muhalefet-FSLN ilişkilerinin belirlenmesinde son derece önemli olmuştu. İki kesimin de birbirine karşı sürekli olarak tetikte durmalarına, buna rağmen birlikte hareket etme olanağı buldukları sürece bu olanağı kullanmalarına neden olmuştur. Sonuçta da "Nikaragua da herkesi öldürmek zorunda kalsam bile bu ülkeye huzur getireceğim" diyen Anastasyo Somoza Garcia (III.) ülkesini kaçarak terketmek zorunda kalmıştı.

Son olarak sözü edilmesi gereken önemli bir konu FSLN'nin iç yapısıdır. FSLN üç farklı eğilimi birleştiren bir cephe hareketidir. Bunlar, uzun süreli halk savaşını savunan GPP eğilimi, kentlerde işçi örgütlenmesine öncelik tanıyan PROLETARİTOS ve en esnek grup olan radikaller-demokrat unsurları içiren TERGERİSTALAR. Mücadele süreci içinde oluşmuuş bu birlik FSLN'ye her zaman iç işleyiş ve karar mekanizması anlamında demokratik bir nitelik kazandırmıştır. Özellikle bu olgunun Nikaragua toplumunun gelecekteki yapısını etkilemesi açısından çok önemli bir faktör olduğu son derece açıktır.

DEVRİM ve DEMOKRASİ

Tarih 19 Temmuz 1979... Nikaragua'nın yeniden doğuş günü.

Nikaragua'daki değişikliği tanımlamak için S. SAVRAN'ın "Sandino'nunu Meşalesi" yazı dizisinde anlattığı şu olayı aktarmak yeterli diye düşünüyoruz. (6)

"Bir çiftlik binasının az ilerisinde, sundurmanın yanıbaşında, çıplak ayaklı karagözlü, koyu tenli küçük çocukların şaşkın bakışları altında cayır cayır yanan bir güneşten kaçıp, dev bir ağacın gölgesine sığınmış Carmelo'yu dinliyoruz; Bizi yeşil milis üniforması ile karşılıyor. Mehtemelen en iyi giysisi bu. 50-55 yaşlarında kısa boylu, hep gülümseyen, gülümsediği zaman gözleri ince bir ufuk çizgisi gibi kısılan, dişleri dökülmüş bir köylü Carmelo. Yıllanmış yaman bir hatip edasıyla bize başkanı olduğu Ulises Rodriges üretim kooperatifinin tarihini ve bugününü anlatıyor. Çarpıcı bir rahatlık ve özgüvenle konuşan bu hatip biraz sonra kendisine armağan olarak verilen İspanyolca Derginin kapağını iri puntolarla boydan boya kaplayan "Solidaridat Con Nikaragua" (Nikaragua ile Dayanışma) başlığını heceleyerek, dudaklarını oynatarak güçlülü okuyacak. O kısa an bize Nikaragua köylüsünün dününü, bugününü ve ikisi arasındaki büyük kopuşu özetliyor. Dün bir borç kölesi olarak, mevsimlik işçilikle hayatını tüketen, sayısız küçük çocuğunun ölümünü eli kolu bağlı seyreden, okuma yazma bilmeyen, boynu bükük yaşayan bu adam, bugün kendi kaderini kendi mücadelesi ile belirlemenin gururu ve özgüveni ile başı dik, doğaya ve düşmanına karşı aynı koşullarda yaşayan binlerce başka köylü ile birlikte kollektif bir savaş veriyor."

Bütün olup biten bundan ibaret. Ve daha iyi anlatılması da zor. Ama Nikaragua insanının değişimi büyük ve önemli. O yüzden açılması da gerekiyor.

HALK YÖNETİME NASIL KATILIYOR?

Devrim sonrası Nikaragua'da yepyeni bir toplum, yepyeni bir kültür yeşertiliyor. Özgür ve örgütlü insanlar... Ezik Nikaragua insanı demokrasi kültürünü öğreniyor. "Ni-

karagua toplumu, demokrasi geleneği olmayan bir ülke için şaşırtıcı bir düzeyde örgütlenmiş bir toplum. Akla gelebilecek her toplumsal kesimin kendini ifade etmesine olanak sağlayacak bir örgütü var. İnsanlar bu örgütleri aracılığıyla, hem kendi günlük yaşamlarıyla doğrudan ilgili olan, hem de toplumun düzenlenmesine ilişkin kararlara aktif biçimde katılıyorlar. ANS (Asocation de Ninos Sandinistas-Sandinist Çocuklar Birliği) adını 2 Mayıs 1979'da ulusal muhafızlar tarafından Üniversitede vurulan Luiz Alfonsa adında 10 yaşındaki bir çocuktan almış. 14-15 yaşından büyük çocuklar JS 19 (Juventut Sandinista 19 de Julio-Sandinist Gençlik 19 Eylül) adlı örgtün çatısı altında toplanıyorlar. Kadın örgütü AMNLAE (Amanda Luisa Espinoza - Ulusal Kadınlar Birliği) nin geçmişi devrim öncesine dayanıyor. Kentsel yörelerde sağdan sola dağılmış bir yelpazede altı işçi konfederasyonu var. CTS (Central Sandinista de Trabajodores-Sandinist İşçiler Birliği), sanayi işçilerinin % 70'ni örgütlemiş drumda. FETSALUT (Sağlık İşçileri Federasyonu) ANDEN (Eğitim Emekçileri Ulusal Birliği), UNE (Ulusal Memurlar Birliği), ATC (Kır Emekçileri Birliği), UNAG (Çiftçi ve Hayvan Besleyicileri Ulusal Birliği) v.s.(7). Ayrıca CDS'ler var. Sandinist Savunma Komiteleri. Devrim öncesi oluşturulmuş, ancak bugün yeni toplumun çekirdeği konumunda olan bu yapılarda her soruna ilişkin tartışmaların yapıldığı ortamlar var. Burada yöneticiler taban tarafından seçiliyor. "Fabrikalarda ayda bir toplanan üretim meclislerine işçiler katılıyor. Ve üretim sorunları tartışılıyor, işyeri üretim sorunları ve disiplin işleri, (işçi çıkarma dahil) işçilerin yöneticilerle eşit düzeyde katıldığı komisyonlarda karara bağlanıyor". Görülüyor ki halk yıllarca ezilmiş olmanın üzerine örttüğü ölü toprağını atar atmaz büyük bir özgüvenle toplumun her alanındaki gelişmelere müdahale ederek sesini duyurmaya başlamıştır.

DEVRİM ve KADINLAR

Yeni toplumda kadınların gelişmesi için de elden gelen yapılıyor. Hem toplumda erkeklerle eşit görevler üstlenmelerinde, hem eğitim ve çalışmalarında, gözetilen denge politikasında bu özeni yakalamak mümkün. Çocuk bakımının bireysel ve kadınlara özgü bir sorun olmadığı düşüncesiyle bu problem çocuk bakımı merkezleri kurularak çözülmüş. Kadınlar, devrimdeki aktif mücadeleci konumları sayesinde, devrim sonrası da çok saygın bir konumda bulunuyorlar. Yine S. Savran'dan aktaralım.

"Matagalpa yakınlarında Lafundatora adlı Devlet Üretim biriminde çalışan tarım işçisi kadınlar, bakım merkezinin kurulmasıyla birlikte çocuk doğurma özgürlüğüne kavuştuklarını söylüyorlar. Merkezi gezdiğimizde kadınların gönüllerinin neden o kadar rahat olduğunu daha iyi kavrıyoruz. Geniş bir odada tertemiz beyaz fanilaları ve kısacık rengarenk şortları ile 40-45 çocuk yemek yiyor. İkinci bölümde ise çeşitli perdelerden ağlayan 10-15 bebek karşılıyor bizi. Bakıcılar ve öğretmenler arasında erkekler de var. Çocuk bakımını "Doğal annelerin" görevi olarak gören anlayış yavaş yavaş terkedilmiş durumda. Managua'daki AMNLAE merkezinde görüştüğümüz bir görevli şöyle demişti zaten; "Kadınlara çocuk bakımının bireysel değil toplumsal bir sorun olduğu bilincini vermeye çalışıyoruz."

Nikaragua'da devrim sonrası kültürel gelişme bir salgın halini almış. Kültür Bakanlığı ve Sandinista Kültür İşçileri Birliği (ATSC)'nin organizasyon çabaları ile halkı belki devrim öncesi hayal bile edemediği şeylerle karşılaşıyor. ATSC Başkanı Roseria Morillo "Nikaraguada 1979'dan bu yana kültürel uyanış "Rönesans" benzeri birşeyler olmakta ve Kontraların çıkardığı içsavaşın dayattığı süregen engellere karşın Sandinista devriminin en etkin başarısını oluşturuyor " diyor ve devam ediyor: "Bu özgün devrimin belki başka hiçbir yönü, Sandinista sürecinin yaygın tabanlı halk desteğini daha açıkça ortaya koyamaz." Yaratıcılığın coşup taşması yalnızca müzelerin, konser salonlarının ya da tiyatroların dört duvarı arasında kalmıyor. Gerçekten de ülkenin en büyük sanat müzesinin hiç duvarı yok. Managua da devrim öncesinden kalma yıkılmış bir abide görünümündeki Centro Cultural Delas Ruinos De Grand Hotel (Büyük Otel Kalıntıları Kültür Merkezi). Bu merkezde şimdi devrim öncesinden çok farklı olarak işçilerin, gecekondu mahallelerinde gelen halkın keyifli ve neşeli uğultuları duyuluyor.

KÜLTÜREL ATILIM

Devrim sonrası tüm basının ilgisi Nikaragua'ya yöneldi. Yine basından 1 Mayıs kutlamalarını okuyoruz. Yüzbinlerce insanın 1 Mayıs'ı kendi bayramlarını Latin müzikleri eşliğinde Samba yaparak kutlaması... Belli ki Sandinizm başka ülkelerin devrim deneyimlerinden epeyce ders çıkarmış, toplumsal değişmeleri tepeden değil tabandan ve köktenci çözümlere ulaştırmayı yeğlemiş. Bu esneklik toplumun her alanına yaklaşımda açıkça gözlemleniyor. Örneğin gençlik talep ettiği her müzik türünü, televizyondan veya radodan dinleyebiliyor. Doğal olarak bu tavır yapay düzenlemelerin yaratabileceği tüm huzursuzlukları da ortadan kaldırabiliyor. Oluşturulan Ulusal Ozanlar Atölyesi (Tolleras de Poesia) belki de bugüne kadar dünyanın herhangi bir yerinde düzenlenmiş en ilginç ve en yaygın tabanlı şiir yazma programı. Binlerce insan -ki pek çoğu okuma-yazmayı yeni öğrenmiş- yoksul mahallelerde kırsal kooperatiflerde, polis ve asker barakalarında şiir çalışmalarına katılıyor. Pek çoğunun yazdıkları yöresel ya da ulusal yayınlarda basıldı. Ulusal halk kültür merkezleri ağı hemen her şehir ya da kasabada halk oyunları, resim, seramik kursları veriyor. Daha sapa yerlerdeki halka kültür taburları (BRİGADES de CULTURAL) ile ulaşılmaya çalışılıyor. Bu çalışmalar yıllar yılı aşağılanan kompesinolara yeni bir kimlik, özgür ve çağdaş bir kişilik kazandırmaya yöneliktir. Duvar sanatının dünya başkenti durumunda olan ülkede, duvar sanatının ressamları her geçen gün çoğalıyor. Ve Nikaragua Film Enstitüsü (İNCİNE) nin gezici sinemalarıyla televizyon ve radyoyu tanımayan dağlık köylere çağdaş sinema sanatını götürüyor. Yeni Nikaragua Yayınevi (Editoryal Novere Nikaragua) son 6 yıldan bu yana dünya edebiyatının seçme eserlerini Nikaragua halkına ulaştırmak için çalışıyor. ASTC Başkanı Rozarya Morillo "Belki en şaşırtıcı gelişmelerden biri yüzlerce küçük kumpanya, işçi sınıfı ve kompesino -köylü- kesiminden katılan binlerce kişinin oynadıkları oyunlarla kent sokakları veya savaş bölgesi yörelerde tiyatroyu, bir Amerikan kentinde yazınparkta Softball oynamak kadar sıradan bir iş haline sokan ülke çapındaki tiyatro akımıdır." diyor.(8)

Morillo'nun belirttiği şu; "Nikaragualılar'ın kültürün demokratlaşması dediklerinin birbiriyle bağlantılı iki temel bileşeni var. Birincisi kültürü yığınlara yayma, sanat zevki ve eğlencesini kent ve kırsal kesim yoksullarına tanıtma çabası, ikincisi Nikaragua'nın yaratıcı geleneklerinin yerli motifleri, halk dansları ve müzik, geleneksel el işleri, ilkel dinsel bayramların değerlendirilmesi"

Sanata bakış da asla salt politik değil. FSLN yayın organı Barrıkada'nın da genel görüşe paralel bir görüşü var bu konuda. Ve yoz olmamak koşuluyla sanatçının özgür üretimine yönelik bir destekleme var.

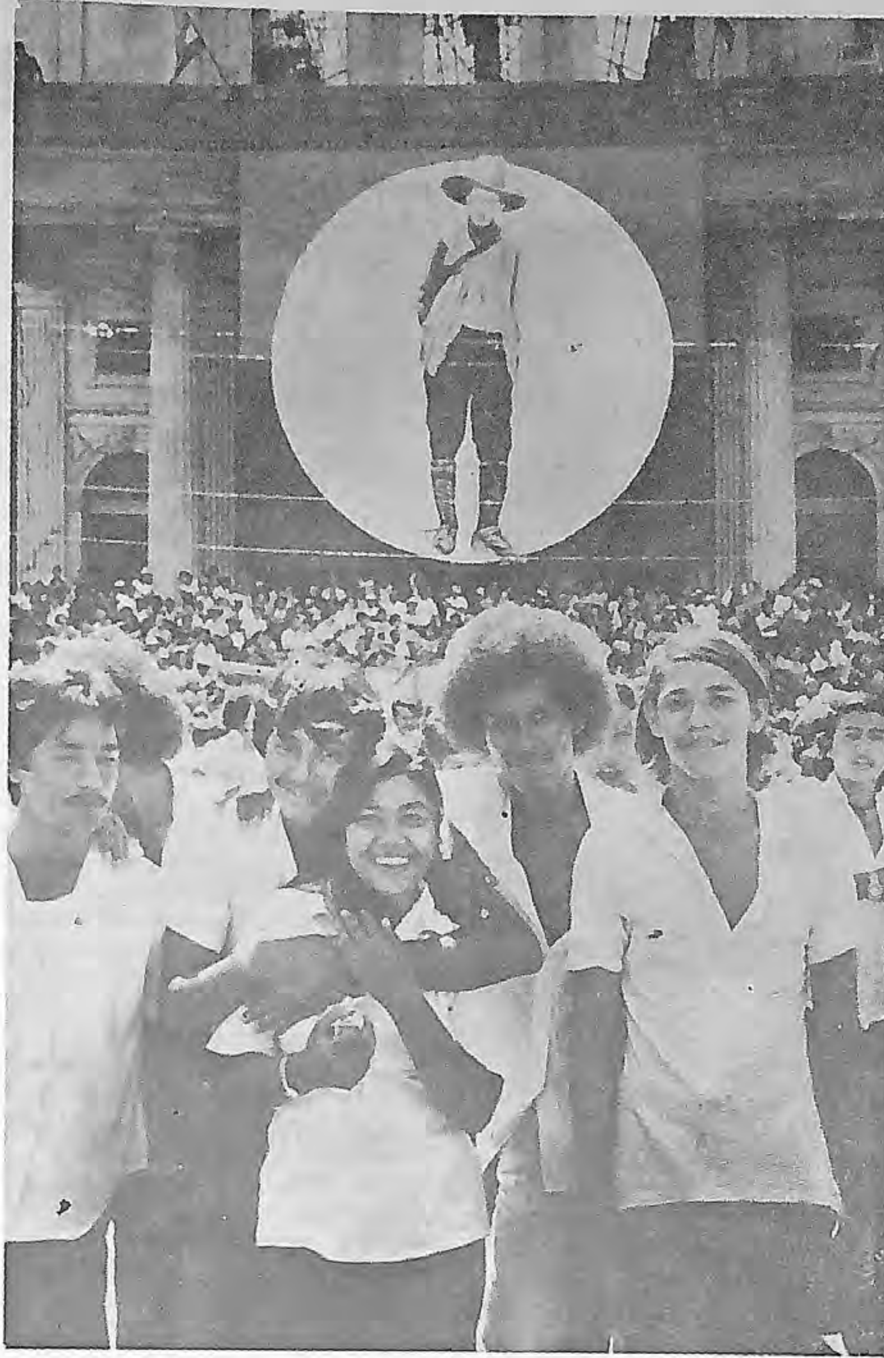
OKUMA YAZMA KAMPANYASI

FSLN'nin bir başka büyük başarısı -ki devrimin ilk dönemindeki uygulamalarının bir örneğini verir- 80 ilkbahar-yazında yürütülen okuma-yazma kampanyasıdır diye anlatıyor Henry Weber. Yüzbin gönüllü orta ve yüksek öğrenim öğrencisi okuma yazma bilmezliği yok etmek üzere ülkenin dört bir yanına dağılıyor, görevleri kompesinolara okuma-yazma, hesap, Nikaragua tarihini öğretmek, tarım işçilerini sendikal ve milis gücü olarak örgütlemek. Altı ay boyunca binlerce genç insan yoksul halkın Somoza rejimi altında neler çektiğini, o koşullarda yaşayarak ve dinleyerek öğrendi. FSLN önderleri, pek çok gencin bu deneyimden yaşam boyu kalıcı izler edindiği ve siyasal sorunlara kır proletaryasının sınıf çıkarları açısından yaklaşımı kavradığı inancındalar. Buna karşılık yığınla

genç öğrencinin kendilerine öğretmek ve yardım etmek üzere gelmeleri, kompesinoların Nikaragua'da iktidarın gerçekten el değiştirdiğine inanmalarını sağlamakta, herhangi bir maddi çıkardan çok daha etkili oldu.

Tüm ayrıntılarıyla çok iyi örgütlenen bu kampanya pedagojik açıdan da büyük bir başarı oldu. Altı ay içinde yarım milyon Nikaragualı okuma-yazma öğrendi, oran % 45'ten % 86'ya yükseldi. Daha da ilerisi için Sandinist halk eğitim kurumları adlı örgütlenme ağı oluşturuldu. Ve 1980 Eylülünde bu çalışmaları nedeniyle ulusal eğitim bakanı Carlos Tunnerman UNESCO ödülünü aldı. "Ama en etkileyici yön Cruzada'nın (Eğitim seferberliği) siyasal bilançosuydu Weber'e göre. Burjuva partileri sürekli olarak kampanyanın siyasete bulaştığı suçlamasını yaparken, hiç yanılmadıklarını gösterdiler. Çünkü harekete geçirilen gençler Sandinista devrimine hizmet ediyor ve bu devrimin değer yargılarını özümlüyorlardı. Artık Kır Proletaryası kendini devrime çok daha yakın buluyordu.(9)

Bir ilginç konunun üzerinde daha durmak gerekir. Nikaragua'da devrim hükümetinde Bakan düzeyinde din adamları bulunuyor. Bunlar, Kültür Bakanı Peder Ernesto Cardenel, Eğitim Bakanı Fernando Cardenel, Dışişleri Bakanı Miguel d'Escoto Brokman, Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) Nikaragua temsilcisi Edgar Gonzales. Sandinistleri destekleyen bu din adamları bu nedenle Papa 2. Poul tarafından papazlıktan çıkarıldıklarında rahip Cardenal bu karar için "Diyeceğim şu ki papa hazretleri halkımıza saldıranların önüne düştü ve tutumu Reagan politikasıyla çakışmaktadır" diyebiliyordu. Mücadelenin Nikaragua'daki iç dinamikler, dinsel kurumlar, katolik kilisesi ve din adamlarıyla böylesi ilişkileri kurma sonucunu doğurmuştu. Süreç içinde kilise ve bazı rahipler devrim aleyhine kimi tavırlara girdilerse de, Nikaragua devriminin kilise (ya da din) ile ilişkileri incelenmeye değer.

Aynı ilginçlik önemli görevlerde bulunan burjuva muhalif temsilciler için de geçerli. Somoza'ya karşı aynı safta mücadele etmiş olmak birleştirici bir unsur. Bu birlikteliğin nereye kadar süreceğini doğaldır ki tarih belirleyecektir. Ancak sağdan sola bir yelpaze içinde tüm partilerin katıldığı devrim sonrası 1984 seçimlerinde -ki katılma oranı % 85'ti- FSLN'nin aldığı % 70'lik oy oranı bu sorunun cevabını çokta belirsiz bırakmıyor. Sandinistler devrimlerine sahip çıkıyorlar.

Sonuç olarak şunları vurgulamak gerekiyor. Çok açıkça belli ki Nikaragua halkı ve devrimin önderleri, devrim sürecine salt ekonomik düzen değişikliği olarak bakmamışlar. Coşkulu, katılımcı ve özgüveni ile süreci dönüştürücü yönde müdahaleleri ile zenginleştirecek bir toplum istemişler. İstediklerini başaracaklar...

Nikaragu devrim öncesi ve sonrası uygulamalar; ittifak politikaları, demokratik-toplumsal muhalefetin yapısı, kitle örgütleri perspektifi, FSLN hareketin iç yapısı vb. pek çok yönüyle son derece ilginç ve tartışılması gereken bir örnek. Dünya devrimleri içinde bir devrim olarak irdelenmesi bugüne ilişkin pek çok pratik sonucun çıkarılabilmesi açısından önemli. Bu önemli deneyi ileriki sayılarda ayrıntılarıyla ele almaya çalışacağız.

Emel ATAKTÜRK

(1) Nikaragua'da Silahlı Mücadele, Yar Yayınları, S. 6

(2) Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi Siyasi-Askeri Mücadele Platformu, Aşama Yayınları, İstanbul, S. 10

(3) Nikaragua Bir Kıvılcım Birikim Yay. Yaz. Ümit Kıvanç

(4) a.g.e. S. 62

(5) Nikaragua Sandinist Halk Devrimi, Sandinist Önderler Konuşuyor, Yazın Yayınları S.100 v.d.

(6) Cumhuriyet, "Sandino'nun Meşalesi", Gülnur-Sungur Savran (29 Temmuz 1986)

(7) a.g.m. (26 Temmuz 1986), Gülnur-Sungur Savran (28 Temmuz 1986)

(8) Report on the America, Volume XIX number 5, September/October 1985

(9) a.g.y.

(10) Nicaragua Revolution, Henry Weber.

Politeknik direnişinin yıldönümü

— Bu FAŞİZM'e karşı mücadeledir
— Eğitim Demokratikleştirilmelidir.
— Yunan halkına daha geniş özgürlükler verilmelidir.
— 7 yıllık baskı yasaları kaldırılmalıdır.
— Bütün dernek ve sendikalarda serbest seçimler yapılmalıdır...

Bu talepler Atina Üniversitesi Politeknik Okulunu işgal eden öğrencilerin kendilerinin yaptıkları radyo vericisinden Yunan Halkına duyuruluyordu.(KASIM 1973)

Sol'un seçim kazanma şansının yüksek olduğu bir dönemde, 1967'de Sermaye ve ABD destekli Albaylar Cuntası Yunanistan'da yönetime el koydu. Albaylar cuntası 7 yıl boyunca akla gelebilecek her türlü baskıyı halka ve tüm muhalif yapılara uyguladı. Baskılar suskunluğun kapılarını aralıyordu, beş hükümet aleyhtarının tutuklanması bardağı taşıran son damla oldu. Önce Atina daha sonra Selanik ve Patros sokaklarında direniş türküleri söylenmeye başlandı. 15 KASIM akşamı Atina Üniversitesi politeknik okulu direnişçi öğrenciler tarafından işgal edildi. Üç gece boyunca Üniversitede sabahlayan öğrenciler Üniversiteyi çevreleyen polis ve askeri birlikleri zaman zaman atlatmayı başararak hazırladıkları bildirileri Atina halkına dağıtıyorlardı, bildirilerde liseli öğrencilerden ve işçilerden direnişe katılmaları isteniliyordu. Çağrılar cevapsız kalmadı. Sırasıyla Selanik ve Patros Üniversiteleri'de direnişçi öğrenciler tarafından işgal edildi. Ve çeşitli yerlerde inşaat işçilerinin de katıldığı gösteriler yapıldı. Politeknik'te işgal sürerken üniversite çevresinde toplanan 15 bin kişi işgalcilere katılmak istedikleri halde polis ve askeri birlikler tarafından engellendiler. Çıkan çatışmada çok sayıda göstericinin yaralanması üzerine yaralıların tedavisi için eczaneler yağmalandı. Bu arada korsan direniş radyosu yayınını sürdürüyordu: "Kahrolsun Cunta, Şili, İspanya, Yunanistan Demokrasi için ileri - Parolamız sonuna kadar direnmektir." Olaylar üzerine faşist yönetim tüm yurtta sıkıyönetim ilan etti ve büyük şehir sokakları tanklarla dolduruldu. Hükümet adına çalışan EKOS dışında 27 öğrenci ve kültür derneği kapatıldı.

Atina Üniversitesi işgalci öğrencilerin eylemini desteklemediğini açıklamakla birlikte polisin Üniversiteye girmesine kesinlikle karşı çıktığı için göz altına alındı.

Tanklar namlularını Politeknik okulunun kapısına çevirdiler ve faşist yönetim ateş emrini tereddüt etmeden verdi. parçalanan kapıdan öğrencileri çiğneyerek geçen tanklar ve askeri birlikler faşizmin gerçek yüzünü bir kez daha gösterdi. Resmi sonuç 12 ölü 30'u ağır 130 yaralı...

DÜNYA BORSALARINDA NE OLDU ?

Bütün haber araçları Dünya Borsalarındaki fiyatların birden tepetaklak oluşunu baş konu yaptılar. Ne oluyoruz? Yeni bir "Büyük Çöküntü" kapıda mı? Yoksa, evet yoksa Kapitalist Dünya sonunda çöküyor mu?

Kuşkusuz bu tür sorular kafaları kurcalayabilir, kurcalamıştır da. Bu kısa yazıda bu sorulara, üstünkörü de olsa, yanıt vermeye çalışacağız.

Önce en sonuncusundan başlayalım: Kapitalist Dünya yoksa Çöküyor mu? Bu sorunun yanıtı açık bir HAYIR'dır. Kapitalist sistem, kendine yapılan eleştirileri, o eleştiriyi yapanların izleyicilerinden çok daha iyi özümleyerek, bu eleştirilerden kendi amacına uygun yöntemler geliştirmeyi başardı. Kuşkusuz, üretim tekniğindeki gelişme ve değişmeler belli sosyal değişmeleri kaçınılmaz kılıyor. Üretim araçlarının gelişme düzeyi, üreticilerin aynı zamanda tüketici olmalarını gerektiren ülkelerde, gelişmiş kapitalizm gitgide daha sosyal bir içerik kazanmakta. Bugün ABD'nde görülen budur. Ülkenin yoksul ve işsiz kesimine yönelik sosyal yardım ve diğer transfer harcamaları büyük boyutlara varmakla kalmayıp, hukukça eski "mülkiyet" hakkına benzer nitelikler kazanmaktadır. Nitekim, bu tür sosyal yardımların bir lütuftan çok bir hak niteliği taşıdığını savunan hukuk öğretisi "Yeni Mülkiyet" kavramını geliştirmiştir. Dahası, aç, çıplak, barınaksız kalmamanın Devletçe sağlanması gereken temel hak niteliği taşıdığını, üstelik bunun ikiyüz yılı aşkın bir süre önce yazılmış ABD Anayasa'sının gereği olduğunu savunan hukukçular var. Hukuk gibi, toplumsal değişimin hızlı olmamasına yatkın meslek kesimlerinde bile bu tür akımların olması, Marx'ın ABD için "devrim değil evrim yolu ile" sosyalizme geçilebilecek bir ülke olacağı öngörüsünü doğrular görünüyor.

Ancak, bütün bu niceliksel değişmelerin nitelik değişmesine henüz yol açmadığını, yoksullara yardımın üst kesimlerce bir tür "su payı" olarak algılandığını, işsizlik sigortasının kolay işten çıkarma olanağı olarak da kullanıldığını ve bölüşümün temel kurallarının ahlaksal açıdan eleştiri dışı tutulduğu ve doğru sayıldığını unutmamalıdır.

Bu anlatılanlar "gelişmiş" ekonomiler için. "Azgelişmiş" ekonomilerde durum ve sorun, kuşkusuz, çok başka!

Borsanın çöküşü, 1929'lardaki "Büyük Çöküş"ün en çarpıcı habercisi ve simgesi idi. Birden tuvalet kağıdından daha değersiz hale gelen hisse senetleri, bir anda milyonları yitiren borsa oyuncuları ve yüksek binaların tepesinden, borsa fiyatlarının düşüşüne öykünürcesine, atlayıp intihar edenler. Ve "Büyük Çöküş" günlerinin işsizlerin iş arama ve aşevi önünde bedava çorba kuyruklarında bekleyişleri. Acaba, benzeri bir olay yaşanacak mı? Sanmıyoruz. 1929'daki çöküş, ekonomik çarkı döndürecek para akışının aşırı biçimde engellenmesi ve tıkanması yüzündendi. 1929 ile 33 arasında ABD'deki 25.000 bankadan 10.000'i iflas etti. Banka mevduatı sigortasız olduğu için onbinlerce kişi bankadaki parasından oldu. Bu tüketici harcamalarını kıstı. Verilen krediler kısıldı. Bu aşırı talep daralması sonucu satışlar tıkandı, iflaslar arttı ve işsizler çoğaldı. Kısacası talep daralması kendi kendini besledi ve giderek ekonomi talep yokluğu kıskacına yakalandı. Talep yokluğu, arzı kısarak ve işçiyi çıkararak dengelenmek istendiği için ekonomi aşırı daralmaya uğradı. Sonuç: Bir yanda aç ağızlar, öbür yanda toplanmayan tarım ürünleri; bir yanda işsizler, öbür yanda çalışmayan fabrikalar; bir yanda gereksinimini karşılayamayan yığınlar, öbür yanda satılamayan mallar. Bu tam masallardaki "Atın önüne et, itin önüne ot" durumu idi. Büyük çöküntü öncesi ulusal gelirin 1/3'ü, nüfusun % 5'ine gidiyordu. Üretim kapasitesi artırılırken üretilen malı satın alacak yığınlar yoksullaştırılıyordu. Kazanç, ekonomik anlamda sağlam, üretime dayalı alanlarda değil, bir tür pokere dönüşen Borsa spekülasyonuna kaymıştı. Ama bu böyle gitmezdi. Gitmedi de. Borsanın çöküşü ekonominin işleyişteki yanlışın nedeni değil sonucu idi.

Çöküşten çıkış için, talep yaratmak gerekiyordu. Sonradan Keynes'in formüle ettiği politika, Hitler Almanyasında, Rooswelt ABD'nde el yordamı ile bulunup uygulamaya sokuldu ve sonuçta çöküşten çıkıldı. İşin özü; üreticileri bir ölçüde tüketici yapmaktan geçiyordu.

Peki, ama son günlerde olan ne? Bu sorunun yanıtına geçmeden önce BORSA konusunda bazı temel bilgiler verelim. Küçük birikimcilerin üç beş kuruşu ile bir iş çevirmesi olası değildir. Ama, Bu birikimleri bir araya toplayıp yatırıma akıtmak ekonomi açısından gerekli ve yararlıdır. Kapitalist düzende bu işlevi para ve sermaye piyasası görür. Küçük birikimci, ya da şu anda kullanmayacak olanlar parasını bankaya yatırır ve banka bunu kredi olarak verir. Bu bir yol.

Kapitalist Dünya yoksa çöküyor mu? Bu sorunun yanıtı açık bir HAYIR'dır. Kapitalis sistem, kendine yapılan eleştirileri, o eleştiriyi yapanların izleyicilerinden çok daha iyi özümleyerek, bu eleştirilerden kendi amacına uygun yöntemler geliştirmeyi başardı.

Bir başka yol, kredi kullanacağın doğrudan para toplaması. Bunun da türlü yöntemleri var. Örneğin tahvil çıkarmak. Böylece, bankaya giden gelir, tahvil çıkaran ile tahvil alan arasında bölüşülebilir. Tahvil faizi banka faizinden fazla yapılarak bankaya gidecek para doğrdudan toplanabilir. Ama, yatırımcı "faizsiz para" toplamak isterse hisse senedi satışa çıkarır. Böylece hisse alan, dağıtılacak kârdan pay, temettü, alacaktır. Tahvil, hisse senedi, banka hesabına göre daha avantajlı olabilir. Tahvil'in faizi yüksektir, üstelik alınıp satıldığı için vadeli hesabınızı bozdururken uğradığınız kayıptan kurtulursunuz. Yani bir tür vadeli hesap faizli ama vadesiz hesap gibidir. Hisse senedinde ise faiz sınırı yok. Eğer % 200 kâr dağıtılırsa % 200 elde edebilirsiniz. Biraz risk alır, biraz piyasa kollarsanız hisse senedi ile daha çok kazanırsınız. Tabii, % 200 kâr verecek bir hisseyi satmak isterseniz, fiyatı üstünde yazılı fiyattan yüksek olacaktır. Örneğin 1000 TL'lık bir hissenin % 100 kâr dağıtması bekleniyorsa bu 1000 TL kazanç demektir. Kâr dağıtımına 3 ay kala satmak isteseniz, bu 1000 TL'lık hisse'ye 5000 TL veren kişi çıkabilir. Onun hesabı şöyle: 5000 TL'na 3 ayda 1000 TL kazandırıyorum, bu yıllık % 80 faize eşit. Tabii, aldığı hisseyi 3 ay sonra, yine 5000 TL'dan satacağı düşüncesi ile bu hesabı yapar. İşte hisselerin yazılı değer üzerinden alınıp satılabilmesi, ucuz alıp pahalı satarak para kazanmaya, "borsa oyunu"na olanak verir. Ekonomik gerçekle bağlantısı kopmadan, hisse senedi değerinin yazılı değerin üstüne çıkması ve kâr dağıtamayan, batmış kuruluş hisselerinin yazılı değer altına düşmesi (yani tasfiye payına göre değer alması) borsa'da olağan sayılmalıdır. Borsa'nın işlevi bir yandan kazanç ümidi ile küçük birikimleri toplamak, bir yandan aşırı değer değişmelerini dengelemek (çünkü borsa bankeri pahalanınca satarak, ucuzlayınca alarak para kazandığı için arz ve talebi dengeleyerek fiyatı gerçek değere yakın tutar), bir yandan da ekonominin sağlıklığının göstergesi olmaktır. Ama, hep tasarlandığı gibi olmaz. Bazan, ekonomik gerçekle bağlar tümüyle koparılıp bir tür poker ya da papaz uçtu oynanır. Bu "aşırı spekülasyon" artık normal borsa oyunu, yani ekonominin ürettiğinin bölüşülmesi oyunu değildir, senin cebindekini benim cebime aktarma oyunudur. Herkes, "bir koy beş al" hayali içinde borsaya üşüşür. Fiyatlar alır başını gider. Biri alıp daha pahalıya öbürüne satar. Öbürü üstüne koyup ötekine, öteki berikine, beriki başkasına, başkası diğerine, derken, bir de bakarsınız hiç bir ekonomik neden yokken borsada fiyatlar fırlayıvermiş. Doğaldır ki bunu bir düşüş izleyecektir. Papaz uçmuş, uçmuş ve bu arada herkes kağıdını çiftleyip oyundan çekildiği için sonunda papaz "en anayinin" elinde kalmıştır. Zararı o sineye çeker. Büyük kazanç hayali ile elndeki parasını çarptırmıştır. Bu "aşırı spekülasyon" ile, "acaba hangi hisse ne getirecek" tahminine dayalı borsa alışverişi farklı oyunlardır. Birincisinde servetler el değiştirir, öbüründe ise ekonominin ürettiğinin bölüşülmesi sözkonusudur.

Bu açıklamalardan sonra, son borsa olayını kısaca değerlendirelim: Wall Street'te son beş yıldır fiyatlar soluk almaksızın yükselmekteydi. Bu yılda ortalama % 20'lik bir artış temposuyla olmaktaydı. 12 Ağustos 1982'de 776.92 olan Dow Jones en-

deksi(*) 2740:00'a, 3,5 kata, yükselmişti. Dahası, son artış hızları daha da yüksekti. Peki, böylesine artışı haklı kılan büyük ekonomik gelişme mi sözkonusu idi? Hayır. Hisse senetlerine yatırmak riskli ama daha mı kazançlı idi? Hayır. **Economist** dergisi, arabanın tekeri kırıldıktan sonra yaptığı yorumda şöyle yazıyor: "İki hafta öncesi yatırımcılar Londra'da yalnız % 3, New York'ta yalnız % 2,6 ve Tokyo'da yalnız % 0,5 verimli hisseleri satın alıyorlardı, hem de altı yıllık ekonomik gelişme boyunca yorgun düşen kârlar inişe geçerken. Bu hisseleri almak için, insanlar Londra'da % 15, New York'ta % 16,5 ve Tokyo'da % 5 faizle -ki bu faizlerde yükselmekte idi- borç alıyorlardı." Demek ki, bu düşüş beklenmeli idi. Nitekim, bir tek günde -saat 9:30'dan akşamüstü 4:00'e kadar- Dow Jones endeksinde % 25'lik bir düşüşe karşın, hissesi olan Amerikalılar bile iyimserliğini yitirmedi. Gallup Kamuoyu yoklamasında çöküş (Depresyon) bekleyenler % 12, durum çok ciddi sayılmaz diyenlerse % 61'di. Demek ki "Panik Yok". Ama, bilgisayarlı spekülatörler ve kazançlarındaki sıfırların çokluğunu akıllılık göstergesi sanan "Yuppi"ler şaşkındı. Rakam oyunları ile kurulan hayali servetler, gerçeğin şamarı ile yerle bir oldu. Wall Street'te "At kendini aşağı" yazılı afişle gösteri yapanlar, biraz da bu hayal oyunu ile gırgır geçiyorlardı.

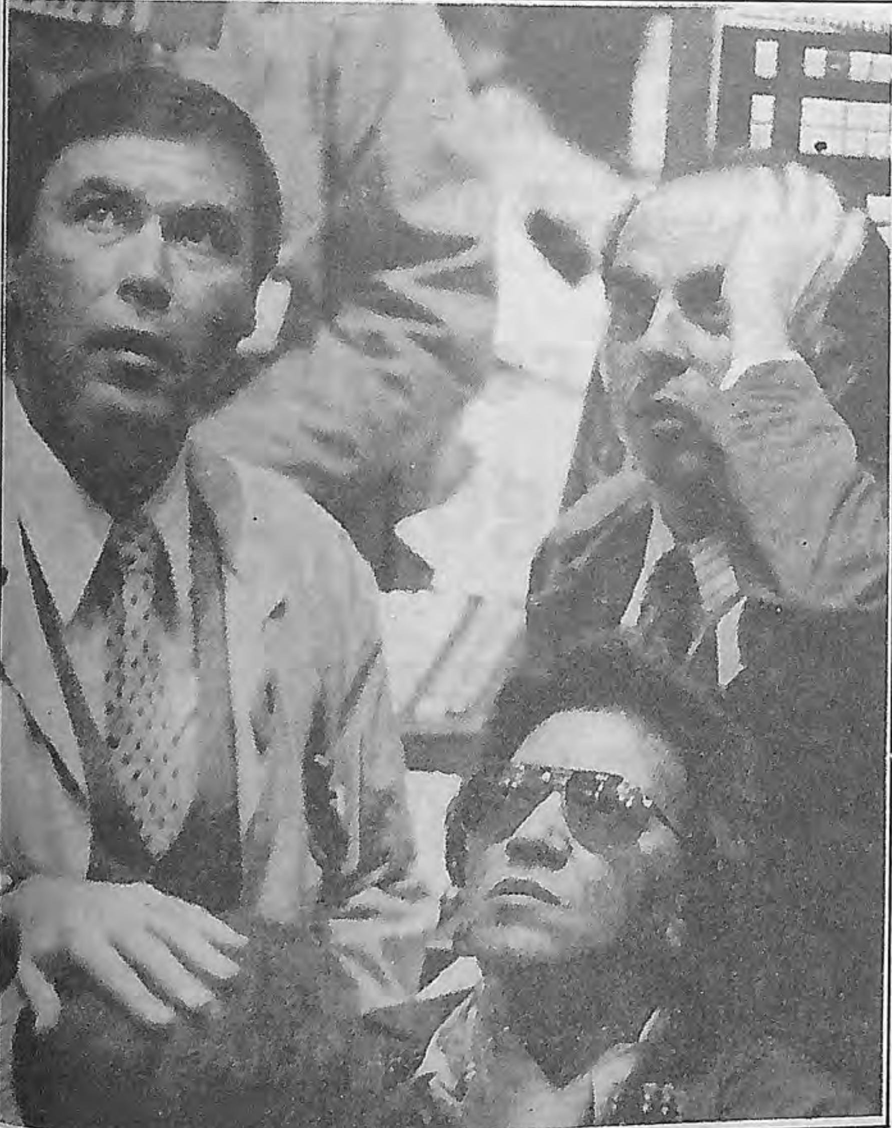
Bu, servetlerin el değiştirmesi oyunudur demiştik. Kim çarptı, kim çarpıldı? Henüz tam bilmiyoruz. Ama, son yıllarda ABD'ye servet akıtan yabancılar akla ilk gelenler. Yalnızca bu yılın ilk 7 ayında Wall Street'e 16,8 milyar dolar dış ülkelerden geldi.

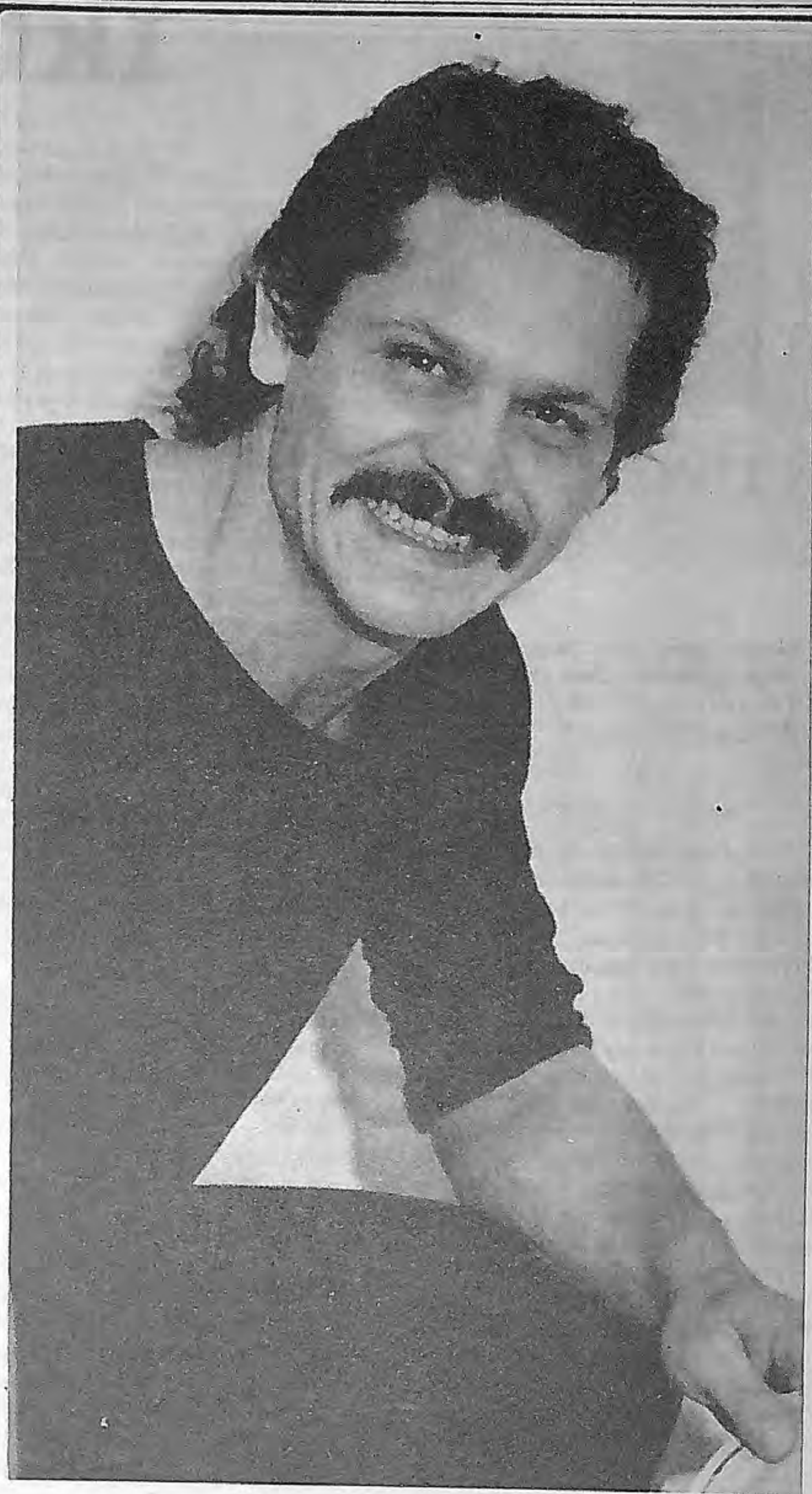
Şimdi ne olacak? Panik doğmazsa -ki doğmayacak gibi görünüyor-, ekonominin işleyişinde önemli bir aksama olmayacaktır. Ancak "ucuz ve sevimli hükümet" hayalleri son bulsa gerek. Vergi almak yerine, devlet elindekileri satmak -"Özelleştirme"- artık kolay olmasa gerek. (Yalnız, bizdeki hisseleri iyice düşürüp Kamu Kuruluşlarını "haraç mezat" satma girişimi biraz değişik bir konu). ABD bütçe açığını ve dış ödemeler dengesindeki açığı yabancı kaynaklarla kolayca kapatma hayaline de veda etme durumunda. Bu ise ya bütçe açığını kısmak (ki politikacıları çok sevimsiz yapan acılı bir işlemdir), ya yabancı kaynak çekmek için faizleri yükseltmek, ya da dolara değer kaybettirmek gerekecek. Borsa krizinin ardından dolarda düşüş, bir bakıma, bununla bağlantılı. Ancak bu çözümlerin her birinin istenmeyen yan etkileri var ve politik açıdan uygunabilirlikleri de sınırlı.

Özetlersek, hayır, borsa'daki ani düşüşün Kapitalizmin çöküşü bir yana, 1930'lerin "Büyük Çöküş"ü benzeri bir bunalım doğurması pek olası değil. Gerçi yeni gelişmeler ve Helmut Schmitt'in son borsa olayını nitelemesini kullanırsak, başka "psikopatça" olaylar ve yöneticilerin beceriksizliği sonucu ipin ucu elden kaçabilir. Ancak, kapitalizmin derdi, borsada olanlar değil, hepimizin bildiği eski çelişkileri ve bunları çözemeyişidir.

Göksel TÜRK

* *DOW JONES ENDEKSİ, Borsa'daki genel fiyat düzeyinin göstergesi olmak üzere, seçilmiş 30 hissenin fiyatlarına dayalı bir endekstir.*

AYDIN EROL'u kaybettik

Örnek devrimci Aydın Erol'un yüreği susturuldu.

Unutulmasın
Susmayan, susturulamayacak olan binlerce yürek var.

Asla Unutmayacağız...

İktisat odur ki

İktisat Nedir / Rosa Luxemburg
Belge Yayınları / Ekim 1987
Türkçesi : A. Çakmak, İ. Atiyas
Baskıya Hazırlayan : Y. Öner

İktisadı politikadan bağımsız olarak kavramak mümkün olmuyor. Politikadan uzak bir bilim ve bilim adamı düşünülemez. Bilim adamı herşeyden önce topluma ve dünyaya karşı sorumlu olan insandır. Politika insan üretkenliğinin en yüksek düzeyidir. Yukarıda yapılan tanıma uyan bilim adamı kellesini koltuğuna alabilmiş, cesur insandır. Rosa Ruxemburg'un Belge Yayınları tarafından yayınlanan İktisat Nedir? adlı kitabı bu nedenle önemli bir iktisat kitabı olduğu kadar, önemli bir politika kitabıdır da.

İktisat Nedir? R. Lüxemburg'un Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Berlin Parti Okulu'unda 1906-1913 yılları arasında verdiği derslerin bir kısmından oluşuyor. Kitabın diğer bölümleri ise, 1919 Ocak'ında Rosa Lüxemburg'u öldürenlerce yok edilmiş. Geriye kalan bölümler yirminci yüzyılın sonlarında da yaşıyor. Lüxemburg bu kitapta, kapitalizmin bayağı iktisat teorilerine karşı bizleri uyarıyor, ve burjuva iktisadının içten çürüyüşünü gösteriyor. Kısaca Rosa Lüxemburg'un 1919'da öldüğünü söylemek o kadar da kolay gözükmüyor.

Altı bölümden oluşan kitabın ilk beş bölümü resmi iktisatçıların iktisat bilimi tanımlarını eleştirmeye ayrılmış. Rosa bu tanımları sade ve alaycı bir dille eleştirirken, bize iktisat bilimi konularının saf ve sınıflar üstü olarak ele alınamayacağını gösteriyor. Bayağı iktisatçılar olarak bilgiçç tanımlar yapılıyor, fakat doğru tanımlar yapamıyorlar. Sadece yüzeyde görünen tasviriyle yetiniyorlar. Kitaplarında politik yanı olmayan bir iktisadi analiz bilimini savunuyorlar. Oysa politik tarafsızlık örtüsü altında burjuvazinin hesabına çalışıyorlar. "Özetolarakşunu söyleyebiliriz ki, bu çok bilgili profesörler bize iktisadın uğraştığı ana meselelerin neler olduğunu söyleyemeyecek ve bu bilimin nasıl ve niçin ortaya çıktığını açıklayamayacaklardır." (Rosa Lüxemburg, İktisat Nedir? 1987 Belge Yayınları, S.17)

İktisat Nedir? in yazıldığı yirminci yüzyılın başlarında politik iktisat ciddi bir bunalımın içine girmiş ve burjuva iktisadı bilimsel olarak geri kalmaya başlamıştı. Rosa Luxemburg bu geri kalışı, İktisat Nedir? de ustaca tesbit ediyor ve dünya sistemini dönüştürme yolunda önemli ipuçları veriyor. Burjuva iktisadı o tarihlerden beri süregelen bir bunalımı yaşıyor. Bayağı iktisatçılar o günden bugüne ilerlemek bunalımı aşmak için, ellerinden gelen herşeyi yaptılar. Onları ilgilendiren şey sihirli denge kavramıdır. Dünya bilimlerindeki baş döndürücü gelişmelere karşın dengeyi savunmak ve korumak için oldukları yerde kalmayı yeğlediler. Bayağılaşmak en önemli işleri oldu ve işlerini şevkle yaptılar, yapıyorlar. Bu nedenle burjuva iktisadının kokuşması kaçınılmazdır. Burjuva iktisadı yüzyılımızda komaya girmiştir. "Eğer ekonominin ana konusu ve görevi kapitalist üretim tarzının yükselmesi büyümesi ve yayılmasını düzenleyen yasaları aydınlığa kavuşturmaksa bundan sonra ekonomi tutarlı olmak için artık kaçınılmaz bir biçimde kapitalizmin çöküşünün de yasaları keşfetmelidir." (age S. 96) Keşfedemeyenler seçimlerini kötü yapanlardır. Ampirizmin karanlığında kalmaktan kurtulamazlar. İki zıt eğilimli kesişen eğriyi çizip işin içinden çıkmayı bilim sayarlar.

Kitabın son bölümünde Rosa çelişkilere ve düzensizliklere yazgılı kapitalist üretim tarzının yerini belli bir noktada planlı bir üretim tarzına bırakacağından ve bunun bir tarihsel zorunluluk olduğundan bahsediyor. Gözlerimizi ileriye doğru çevirmemizi istiyor. İktisat biliminin dejeneresyonuna karşı çıkmak yetmiyor Rosa'ya. O, bu bilincin köklerini hareket yasalarını araştırmak için bir yöntemin ipuçlarını bizlere veriyor. Özellikle iktisat öğrenimi görenler Rosa'yla çok mutlu bir arayışa girebilirler. İnsan yaşamını kucaklamak toplumların gelişim yasalarıyla ilgili doğru değerlendirmeler yapmak, Rosa'nın anlattığı tarihsel zorunluluğu kavramakla mümkün. "Ekonomi kitabının son bölümü dünya proletaryasının sosyal devrimi olarak yazılmıştır." (age S. 101)

Bayağı iktisatçılar, yöntemsel açıdan çok geri kaldılar. ampirizmi baş tacı ediyorlar ve gözlemleri yanyana dizip bilim yapmaya çalışıyorlar. Teorinin aşırı yoksulluğunda pratik bizzat teorinin yerini alıyor. Oysa pratiğin teoriye kaynaklık etmesi gerekli, onun yerini alması değil. Aksi halde pratiğimiz pragmatik olur. Kapitalizmin görece istikrarlı dönemlerinde durumu kurtaran bu teorisiz gözlem yığınları (en güzel örneği hiçbir derinliği olmayan Keynes'in tezlerinin bir iktisat teorisi olarak kabul edilmesi ve bir dönem göklere çıkarılmasıdır.) Bunalım dönemlerinde hızla eskiyorlar. Yeni gözlemlerle yeni bileşimler yaratılıyor. Amaç, dengeyi sağlamak kapitalizmi haklı çıkarmak. (Son yıllarda kapitalizm en derin bunalımlarından birini yaşıyor ve burjuva iktisat teorileri bir iki yıl içinde eskiyor ve yenileri üretiliyor.) Bu arada üniversitelerde fazla birşey değişmiyor. Bütün kısırlığına yanlışlığına rağmen neoklasik teorinin kuru kurguları ısrarla tekrarlanıyor. Bayağılığı reddedenler için İktisat Nedir? bir başlangıç kitabı olabilir.

Yaşam çok yönlüdür. İktisatçının yaşamın bütün yönleriyle ilgilenmesi gerekiyor. İyi bir iktisatcı bütüne bakabilen insandır. İktisadı toplumdan ve politikadan kopardığımızda kısa zamanda canlılığını yitiriyor, çürümeye başlıyor. Saf iktisat yoktur.

Diyalektik düşünce metodunu görmezlikten gelen iktisatçılar metafizik metodun fenomenlerini birbirinden koparak anlaşılmaz kılan zorbalığı karşısında pısırıklaşıyorlar. Oturduğu yerden dengeyi özleyip tembelleşmek ve işten çürümek bayağı iktisatçının yazgısıdır. İktisat nedir? i, öncelikle iktisat eğitimi görenler kendilerine yapılmış önemli bir katkı, önemli bir uyarı saymalıdırlar.

Rosa Lüxemburg tüm yaşamını egemen resmi iktisat anlayışına karşı tezler geliştirerek geçirdi. Büyük bir cesaret ve sorumluluk istiyen bir iştir onun yaptığı. Bedelini yaşamıyla ödedi. Rosa Lüxemburg, büyük bir insandı, çünkü seçimi büyüktü.

Kemal ÜLKER

Anayurt Oteli ve bireyselliğin 'artık' görülmesi

Yöneten: Ömer Kavur, Senaryo: Yusuf Atılgan'ın romanından, Ömer Kavur. Görüntü Yönetmeni: Orhan Oğuz. Işık Yönetmeni: Recep Biçer. Müzik: Atilla Özdemiroğlu. Oynayanlar: Macit Koper, Serra Yılmaz, Orhan Çağman, Şahika Tekand. Odak Film, 1986 yapımı.

Yönetmen, kamera arkasında olmasına karşın dört köşeli perdesinde, gizli bir göz, varlığını ancak hissetirebilen bir sanatçı. Yönetmenlerin işlevi, diğer sanatçılara daha zorlu ve güç bir uğraşı. Filmin gerçekleşmesinde teknisyenlere ve usta çevre düzenlemecilere çok önemli görevler düşse bile, gerçekte bir filmin tüm yükünü yönetmen çekmektedir ve film yapmak, bir orkestrayı yönetmek kadar beceri isteyen bir uğraştır. Sinema estetiği denilen kavram, anlatım dili olan sinemanın nereye kadar "sanat" olduğununu da belirler. Yönetmen estetik bilgilerini kişisel bir yapıtta kullanmak, teknik bilginin yanısıra düşünce olarakta ortaya özgün bir çalışma koymak zorundadır. Önemli olan film biçiminin seçilmesi ve bu biçimin öze en yakın olarak izleyene aktarılmasıdır, teknik elemanların varlığına rağmen, izleyenin yönetmen soluğunu hissetmesi, kamera arkasındaki bu gizli gözü kavraması gerekir. Batı'da 1950'lerden bu yana, ülkemizdeyse son 3-4 yıl içinde ortaya çıkan ve beğeni gören "yönetmen filmleri" varılan düzeyi ve sanat olarak artık neyin gözleneceğini açıkça ortaya çıkarmıştır: yönetmen.

Aranılan bir yönetmenin tüm özelliklerini içeren Ömer Kavur, "Anayurt Oteli" isimli filminde, sinemanın tüm anlatımcı özelliklerini dışlayarak, "bireysel bir bunalım" öyküsünü ele alıyor. Birey olmanın zorluğunu, açısını ve sosyo-psikolojik yapının derinlerinden, görsel plastiğe taşıyan, Ömer Kavur, iğneyle kuyu kazar gibi gerçekleştirdiği "Anayurt Oteli"nde, Zebercet'in öyküsünü son derece başarılı bir kurgulama ve sinematoğrafiyle ele almış.

Kişinin içindeki boşluk ve burada beliren derinlik kavramını, birey-toplum çatışmasına taşırarak, ağırlığını bireyin açmazları yönünde hissettiren "Anayurt Oteli", sevgilerin nefrete, yaşama sevincinin hüzüne, aşkın bunaltıya ve kişisizliğe geçişinde Türk Sineması için önemli bir "başyapıt". Birey yorumlamalarına giren Metin Erksan'dan farklı bir yolu seçen Ömer Kavur, "Anayurt Oteli"yle sinemamıza belirgin bir kaliteyi ve niteliği getiriyor.

Varolma-yokolma, gerçek-üstü gibi ikilemleri hissettiren filmin içeriği,görselin peyaz perde de yansımasında, anlatım biçimi açısından son derece başarılı bir bütünselliği içermekte. Zaman zaman gerçeğin sınırlarından kurtularak, açmazların yaşandığı "içdünyaya" kapı aralayan "Anayurt Oteli", insanlığın bireyde yansıyan tüm saplantılarını, sapkınlıklarını sevgisizliklerini, yıkımlarını, iletişimsizliğe kurban edilmiş duyguları, yeryer karabasanları ve zaman-ötesi-uyumu içermekte. Yalnızlığın insanı, bireyselliğe, kendine ve topluma karşı yabancılaşmaya ittiğini gözler önüne seren filmde, düşsel bir sevginin varlığı, Anadolu'nun çarpıcılığı ve çoraklığıyla birlikte yaşama karşı fırlatılmış hırçın bir bakış varlığını hissetttiriyor. Hayata son kurşunu sıkan eğilimi olan intiharı, ölümü sürekli olarak düşleyen ve özleyen Zebercet, kararlılığı ve yılmazlığıyla bireyin içine düştüğü karşıtlıkları son derece başarılı olarak, edebiyat yapmayıp, sinemanın görselliği içinde sergiliyor.

Genel yapısı için "umutsuz" bir film nitelendirilmesi, evrensel açmazların doğrulanması ve bireyin her zaman birey olduğu anlamını güçlendirir. Bu açıdan "Anayurt Oteli"ne umutsuz, içine kapanık bir film olarak bakabiliriz. Ne var ki Zebercet'in yılgınlığının doğurgan bir yılgınlık olduğunu, onu umutsuzluk içinde bile olsa, kişisel bir mutluluğa ittiğini, sonuçta rahatlattığını ve özgürlüğüne kavuşturduğunu unutmamak gerekir.

Yusuf Atılgan'ın aynı isimli romanından uyarlanan film, farklı bir yorum, ayrıksı bir tat getirmekte. Ömer Kavur'un her sahnede kurgusu ve soluğuyla hissedildiği film, romana sadık kalmakla, yeni bir bakış arası bir yerde. Bireyleşemeyen, bireye hor bakan bir toplumla, Ömer Kavur'un bu yaklaşımı, Türk Sinemasını evrensel dile yakınlaştırıyor. Cesaretli ve başarılı bir tavır.

Ömer Kavur'un ülkemiz sineması adına onur verici bir çalışması olan "Anayurt Oteli"ni seyredemeyenlerin, Türk sinemasının son atağı olan bu "başyapıt"ı izleyemeyenlerinin, kendilerini tanımak adına da çok şey kaybettiklerini söyleyebilirim.

Necmi SÖNMEZ

Öğrenmenin Övgüsü

En basit olanı öğren. Hani şu
Vakti saati gelenler için
Hiçbir zaman geç değildir bu.
ABC'yi öğren, yeterli değilse de yine
Öğren sen. Şevkin kırılmasın.
Giriş işe. Herşeyi bilmek zorundasın.
Yönetimi kendi eline almak zorundasın.

Yoksullar yurdundaki adam, öğren.
Hapishanedeki adam, öğren.
Mutfaktaki kadın, öğren.
Babalık öğren.
Yönetimi kendi eline almak zorundasın.
Yersiz yurtsuz avare, ara bul okulu.
Soğuktan buz kesen, bilgi edin kendine.
At ençeni kitaba, açlıktan ölen, bir silâhtır o.
Yönetimi kendi eline almak zorundasın.

Sormaktan utanma, arkadaş.
Etki altında kalma
Kendin araştır.
Sen kendin bilmiyorsan birşeyi
Bitti bilmiyorsun demektir.
Gözden geçir hesabı
Kendin ödeyeceksin.
Her kaleme parmak bas
Sok bakalım, nasıl çıkmış?
Yönetimi kendi eline almak zorundasın.

BERTOLT BRECHT